

**“Башта Пресвете
Богородице”**

**Разговор са
преподобним Игуманом,
архимандритом
Јефремом Ватопедским**

*Са јелинског превео:
Александар Ђаковац*

- Манолис Мелинос:
На Свету Гору, љубљени
моји читатељи и
читатељке, долазе људи
да траже светлост вечну
али и свакодневну. Овде
долазе они који желе
једноставну молитву али
и једноставно окружење.
Долазе овде радници и
уметници, истраживачи
природе, људи који су
разговарали са Богом, али
и они који су разговарали
са ђаволом... Овде
сусрећемо све врсте
монаштва: манастире,
скитове, пустињаке,
келијнике...

Свакако, монашки
живот на Светој Гори је
настао много пре него
што су настали први
велики манастири.
Могуће је да се то
догодило у петом веку.
Монашки живот је на
овим свештеним брдима
посведочен током деветог
века. Долазили су овде

монаси – номади, који су међутим, оснивали општежића и устројавали њихове каноне (= правила). Имали су храм у Кареји у коме су се три пута годишње састајали, заједно се молили и заједнички промишљали проблеме. На Атону су почела да се збивају значајна кретања која ће посејати семе и бити од важности за будућност отаца агиорита (= светогораца) - од средине десетог века ту се населио Свети Атанасије Атонски. За ову епоху је значајан велики труд који је улаган. Монахољубиви византијски самодржци су давали велике дарове и богатство монашким заједицама. Они су их такође даривали и другим драгоценостима: светим моштима, уметничким делима, чудотворним иконама, хиљадама кодекса... Светогорци у

својим душама чували и сачували тврђаву православља и културе. Овде, и тада и сада, између њих (православља и културе) постајао је тесан додир. Приповести и предања се сливају у чудесне тајне којима су окружени храмови и параклиси, келије и дрвеће, зидови и куле. Како их свуда има (= приповести и предања) оне на најбољи начин повезују надчулно са чулним. Светогорско предање – типично – за монахе представљају најсигурнији разводник и јемство за остварење циља њиховог живота. Они такође представљају и уверење у исправност живота који су одабрали. Збијени на клупама у Цркви, светогорци редовно присуствују полуноћници, јутрењу, светој литургији, последовању часова,

вечерњем, бденију... А испод купола дешавају се најчудеснија исцељења. Највећа чуда збивају се у сваком манастиру! Сваки крст означава неко чудо!...

Прво ће, љубљени наши читаоци, бити речи о светом манастиру Ватопеду, који се налази на обали мора окружен тишином. Испред њега се налази арсана а у наставку су саме манастирске зграде. У средини се уздиже звоник саборног храма окружен различитим грађевинама, параклисима, просторијама за чување вредности, келијама, трпезаријом.

Стигосмо тако у овај манастир, и започесмо с Богом, нашу посету. Велика је била радост коју смо осетили када смо се нашли у овом

Богородичином
манастиру Свете Горе. Он
је други по части од
двадесет највећих
манастира атонске
државе. У њему је
чудесно присутна
Пресвета Богородица, не
само на речима него и
преко Њених седам
чудотворних икона и
њеног појаса.

Разговор смо
водили са
најпреподобнијим
игуманом овог манастира,
архимандритом
Јефремом, који је имао
добру вољу да одговара
на наша питања која се
тичу монаштва уопште и
посебно овог манастира.

- Свети игумнани
благословите! Тражимо
ваше молитве.

- Архимандрит
Јефрем Ватопедски: Нека
Господ благослови сваки
корак у твом животу,

љубљени мој Манолисе,
молитвама и
заступништвом, Матере
Његове Пресвете
Богородице и
Приснодјеве Марије, за
коју – како си и сам добро
приметио – осећамо да је
веома близу нас овде у
Ватопеду. Свакако она је
управитељка и игуманија
читаве Свете Горе. Веома
дуго времена ми овде
чувамо њен часни појас,
како и седам Њезиних
чудотворних икона.

- М.М.: Старче, то
што смо са вама даје нам
велику радост, пошто
руководите нама,
помажете нам,
очишћујете нас и
помажете нам да дамо
духовне плодове који
богато узрастају у овој
башти Пресвете
Богородице!

- Архимандрит
Јефрем Ватопедски: И ја

сам радостан што смо овде заједно. Изражавам и поштовање према твом духовном раду и веома поштујем твој велики допринос свим благочестивим хришћанима који траже “реч добру” и који трагају за “речима вечног живота”. Желимо ти добродошлицу у наш манастир и са тобом – у твом лицу – свим љубљеним читаоцима. Знам да си упознао многе светогорске оце и захваљујем ти што си посетио наш манастир са свом великом љубављу и великим поштовањем. Дивно је и човекољубиво твоје дело и ја се радујем твојем присуству међу нама. Твоје дело има поклонички карактер, и, као што рекох, велики значај за одабране читаоце и слушаоце радија, којима је то значајна духовна храна.

Нажалост, љубљени мој
Маноли, у наше време
влада велика духовна
глад. Друштво у целини је
напустило предање.
Одређени људи на власти
не цене предање онолико
колико би требало, тако
да смо и ми светогорци
због тога узнемирени.
Требао би читав наш
народ да се привије уз
предање. Ти се сада
налазиш на бедему
предања, на Светој Гори.
Радујемо се твоје
присуству овде, да би оно
постало мост, тако да би
могло да се чита и да се
доживи предање које се
овде живи и које би
требало да буде темељ у
животу сваког
православца. Молимо се
дакле, и за тебе и за све
твоје читаоце да буду
благословене све године
које их очекују, и да ова
година – као и свака
година – буде година
врлине, година жеђи за

освећењем, година велике и дубоке носталгије за нествореним даровима Духа Светога.

- М.М. Молим вас, старче, да ми на самом почетку кажете нешто о манастиру Ватопеду, неке основне чињенице из његове историје. такво сазнање ће бити попут првог духовног дрвета засађеног у врту Пресвете Богородице. Касније ћемо споменути о неким друге детаље из савременог живота Ватопеда, нешто о овом огромном грађевинском комплексу који је – ако се не варам – највећи на Светој Гори. Такође ћемо нешто рећи и уопште о животу монаха.

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Са задовољством ћу нешто рећи о овом манастиру, који је, како си рекао, други по части, иза

Велике Лавре, у читавој светогорској заједници и у читавој атонској држави. Овде на Светој Гори, Ватопед је прави пример манастира Пресвете Богородице. Он је катедра Богородичина. Овде се налази седам чудотворних икона Богородичиних, као и њен часни Појас, као што сам већ рекао мало раније. За нас ватопеђане, присуство часног појаса Богоматере, јесте показатељ њеног сталног старања. Могу да кажем да сви монаси који живе овде у Ватопеду, на тајанствени начин осећају присуство Пресвете Богородице. Једном приликом, један благочестиви старац светогорац, рекао ми је нешто једноставно, што је, међутим, на мене оставило велики утисак: Дошао сам у ваш манастир, да се наситим

Богородице”!

Једном је тако дошао блажени отац Јефрем Катунски да се поклони часном појасу Богородичином. Пратио сам га онако како одговара његовој часној личности. Сећам се да се поклонио пред благодатном иконом Богородице Парамите. Пошто се поклонио, и пошто су му потекле сузе, прекрсти се и рече поклањајући се Богородици: “Пресвета Богородице, ако је Света Гора Твоја област, онда је ово Твој престо!” И заиста, овде у манастиру Ватопеду свако може да осети непрекидно Богородичино присуство. Многи говоре да је то зато што се у овом манастиру налази Њена драгоценост – Њен часни појас...

Манастир Ватопед

посебно поштује Благовести Богородици и овде постоји икона која се назива Виматариса, која је, према предању настала у исто време када и икона Евангелистриа. Овде треба да отворим велику заграду и да кажем да се овде на Светој Гори предање схвата веома озбиљно. Ова држава је једна духовна држава која је настала веома давно. Историчари њен настанак смештају у десети век. Међутим, према предању ово није тачно. Предање каже да је манастир Ватопед почео да се гради још у време цара Константина Великог. Прва келија коју имамо саграђена је од стране светог Константина Великог, равноапостолног цара византијског. Атонска држава ни једног тренутка није престала да живи духовним животом. Она је свагда у томе, све

од свог оснивања. Предање је веома важно, оно је значајно и треба да га имамо у виду.

- М.М.: Страче, молио бих вас да проговорите још нешто о присуству Богородичином у овом манастиру. Реците нам од почетка о појасу Богородичином, који чувате као очи своје.

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Часни појас Госпође Богородице је највеће духовно благо манастира Ватопеда. То је јединствена драгоценост која је сачувана од Богородице, и једина таква драгоценост – од одеће Богородичине - која је сачувана у војујућој Цркви. Овај појас има мистично значење и представља духовно сећање за чланове Цркве. За народ Божји, како у

време Старог завета тако и у време Новог и уопште у читавом животу Цркве, појас има симболичко значење за верне. Он је символ целомудрености и девствености. Он показује непрекидну спремност на вршење божанских заповести и покоравање њима, што представља освећење и обожење човека. Према Светом предању наше Цркве, Пресвета Богородица, када се узнела на небо након свога уснућа, предала је као сведочанство свога пресељења овај часни појас апостолу Томи који није присуствовао њеном погребу. Часни појас се потом налазио у Јерусалиму, као утеха у укрепљење хришћанима који су га са великом благочестивошћу чували као зеницу ока. У четвртом веку он се налазио у Зили

кападокијској, одакле га је цар Теодосије Велики поново вратио у Јерусалим. Његов син Аркадије га је око 395. године са великим почастима пренео у Константинопољ и поставио га је у један предивни ковчег који је добио име “сорос”. Тако је он стајао у храму посвећеном Богородици. У спомен на ово, црква прославља тридесет и првог августа полагање часног појаса. Касније је самодржац Јован Кантакузин, почетком четрнаестог века, поклонио овај појас нашем манастиру. Треба нагласити да је Јован Кантакузин – као што се види, веома благочестив човек – имао духовног оца Светог Саву из манастира Ватопеда, који је био див православља. Овај свети се много година подвизавао у овом

манастиру.

Многа су чудеса која су се догодила везано за овај часни појас и нека од њих су описана у рукописима који се чувају у нашем манастиру. А да су описана сва, имали бисмо данас многе кодексе испуњене тим описима. Потребно је да нагласимо да овај појас има чудотворно дејство у отклањању стерилности жена. Оваква чуда се дешавају пошто се узме једна врпца која је претходно освећена часним појасем. Овакву врпцу жене могу да добију из манастира.

- М.М. : Мислим да је сада природно да поразговарамо о седам чудотворних икона Пресвете Богородице које се налазе у овом светом манастиру. Ако је благословено, опишите их

заједно са неким њиховим карактеристикама.

- Архимандрит
Јефрем Ватопедски:
Почнимо са иконом
Богородице Виматарисе (= трапезна). Она се тако зове зато што се увек налази на часној трапези и стоји на своме синтроносу. Преко ове иконе се збило једно велико чудо у десетом веку. Пирати су тада упали у манастир. Тада је један млади ђакон, по имену Сава, прислуживао при олтару. Он тада узео икону Пресвете Богородице и стави је у бунар заједно са крстом Константина Великог који се тада налазио у манастиру. Он потом запали једну велику светиљку испред ових свештених предмета и закључа бунар. Пирати тада бануше у свети олтар, ухватише ђакона и

одведоше га као роба. Након много година он се вратио у манастир, и тамо затекне нови храм на месту старог. Према ономе што је он тада испричао игуману, они пронађоше бунар и у њему икону Пресвете Богородице и крст Константина Великог како плутају! Замисли какво је то чудо. Светиљка која је тада била запаљена још увек је горела. Од када се то догодило ватопеђани указују посебно поштовање икони Богородице Виматарисе. Ову икону је – према предању – манастиру поклонио Теодосије Велики, самодржац Византијски који је и саградио овај манастир. Његово име се помиње на првом месту на сваком богослужењу, заједно са именима осталих ктитора. Погледајмо сада још

нешто из историје ове иконе. Када је син Аркадијев био у Италији, он западе у опасност. Тада се помоли Богородици и на чудесан начин се нађе на прилазу манастиру. Због тога се Ватопед пише са “аи”. Ватос + паидон, Ватопед. Овде се нашао Аркадије а овде се нашла и икона Богородице Виматарисе. Она је начињена пре десетог века, неки кажу да је начињена у шестом. Неки, пак, говоре, да је то једна од икона апостола Луке.

Сада ћемо нешто рећи о Богородици “Парамитји”. Ова најслађа икона је фреска из четрнаестог века. Раније се налазила у десном углу саборног храма, а након свог последњег чуда она је премештена у посебан параклис који се зове

Пресвета /Богородица/
Парамитја. Једном давно,
оци су се били сакупили
на вечерњем
богослужењу. Након
завршетка они кренуше да
укажу поштовање икони
Пресвете Богородице која
се тада налазила ван
зидина манастира. Игуман
им даде кључ од
спољашњих врата која су
се увече закључавала. Сва
светогорска врата се
откључавају са изласком
сунца и закључавају се са
његовим заласком. Након
заласка сунца она се не
могу отворити, осим у
неким нарочитим
случајевима. Предање нам
доноси да је двадесет
првог јануара 1320.
године, када је игуман
био свети Генадије,
пошто је дао кључеве од
врата, икона оживела и
Пресвета Богородица са
ње проговорила рекавши:
“Немојте данас да
отварате врата

манастирска, него се успните преко зида и спасићете се од пирата”! И тада – о чуда Твога Христе Царе – ти који си био у наручју Мајке твоје, Исусе, затворио си руком њена уста и рекао: “Не мати моја, не говори им. Остави нека пострадају како су заслужили, јер су запоставили своје монашке дужности! И тада Пресвете Богородица са великим материнским дерзновенијем пред Сином својим и Богом, узе ручицу Христову и одаљи је од уста својих и наклонивши главу своју удесно повика игуману још једном: “Немојте данас да отворате врата манастирска, него се успните преко зида и спасићете се од пирата”! И још додаде: “и покајте се, јер је син мој и Бог мој, гневан на вас”. И понови она ово и по трећи пут: “Немојте данас да

отварате врата
манастирска...” Након
ових чудесних речи
Пресвета Богородица и
Исус постадоше опет као
икона, с тим што се сама
икона променила тако да
на њој и данас
Богородица држи ручицу
Христову удаљену од уста
својих, а глава јој је
наклоњена на десну
страну. Израз њеног лица
је пун снисходљивости и
материнске љубави, док
Христос, иако је овде још
дете, има строг израз лица
попут Судије. Игуман је
чуо речи које му је
Богородица упутила и
није отворио капију. Када
су пирати видели да се
врата не отварају и да су
монаси на зидинама и да
припремају кључало уље
и воду како би се
бранили, схватише да су
њихове намере познате и
отидоше а да нису
похарали манастир. Ова
икона је нерукотворена

пошто је променила свој изглед и добила, благодаћу Божијом, онакав какав је данас. Због чудотворног јављања Богородичиног и због тога што је на тај начин спасила манастир, ова икона је добила назив “Богородица Парамитја” тј. утешитељна. Како говоре они који су ову икону видели и поклонили јој се, божанска сладост њеног лица оснажује и теши сваку душу. Чудо се преко ове иконе догодило још једном – ово се догодило након изградње нове Цркве - ради Богородичиног дерзновенија да се залаже за опроштај грехова људских заступништвом својим пред Сином и Богом њеним и да нас тако спасе од праведне осуде због мноштва прегрешења наших. Након што се, дакле,

савршило оно чудо, монаси поставише пред иконом кандило које се никада није гасило. Сваког петка савршавали су Свету Литургију у том параклису Богородице Парамитје, и свакога дана су тамо појали псалме. Касније су се у овом параклису редовно догађала исцељења.

За ову икону се везује и житије преподобног Неофита који је имао велика очекивања од Парамитје. Једном приликом је преподобни одлучио да током једне године остане ван манастира и настанио се у једном метоху у Евији. Тамо га је ухватила велика слабост и он стаде молити Пресвету Богородицу да га спаси да умре у свом манастиру у покајању. И у тај час он зачу глас Богородичин који му рече: “Неофите,

врати се у свој манастир, и након годину дана бићеш спреман”. Благодарехи Пресветој Богородици за ово што му је даровала, преподобни рече свом ученику да се припреми за повратак у манастир. Након што је прошло годину дана, пошто се причестио страшним тајнама, пењући се уз степенице према параклису у коме се налазила икона Парамитја, он поново зачу Њен глас: “Неофите, дошло је време твог одласка”. Након тога преподобни одмах отиде у своју келију, и тамо сабра сво братство, те предаде свој дух у загрљај Богородици!

У част ове иконе непрестано појемо овај икос: “Спасити си хтела чеда ватопедска, од пирата Парамитја сладајшча, чудесно

проговоривши ради нашег спасења, свагда се за верне Сину Твоме молиш”:

Сада ћемо нешто рећи о икони “Богородица Есфагмени”. Ова чудотворна икона је фреска из четрнаестог века и налази се у нартексу параклиса Светог Димитрија, који представља део (= у оквиру је) саборног храма. О овој икони имамо и историјске податке који се налазе у рукопису под насловом “Поклоњење Ватопеду” у поглављу “О Светој Икони Есфагмени и чудесима њезиним”. Овде пише следеће:

“У то време је у цркви служио један јерођакон. Једнога дона пошто је окадио цркву током вечерње службе, пошто је завршио дело

своје, он отиде у трпезарију и од трпезарника затражи мало хлеба и вина како би утолио глад. Али трпезарник се побоја пошто му је тражио храну када за то није било време, те му не даде. Тада се ђакон страховито наљути на трпезарника и не знајући шта би му могао учинити, отиде у цркву држећи нож и рече: Узалуд сам овде губио време и кадио и кандила палио, служећи дању и ноћу у овој цркви, кад ми не дају ни мало хлеба и вина да утолим глад. Ово рекавши, покренут дејством ђаволовим, он дође испред ове иконе, замахну снажно ножем и расече икону, по Христовом десном образу близу ока. И тада, о чуда твога Богородице, на икони се појави рана као да је телесна, и потече много крви (од тада икону

зову Есфагмени /буквално би било “Заклана” – прим. прев.). Крв је наставила да тече, а овај јадник је стајао гледајући ово страшно чудо. Он тада стаде плакати због безакоња које је починио и сав у боловима паде испред свете иконе, ударајући главом у мермер, сматрајући себе као убицу и преступника достојног хиљада смрти. Након неколико часова постало је познато свим оцима какво се чудо догодило, и сви отидоше да виде рану од ножа и крв која је одатле текла. А доле је стајао још окрвављен нож и ђакон иконоубица лежаше на земљи осуђујући себе самога, тресући се и дрхтећи као демонизован. Сви који су били присутни стајали су гледајући ово. Тада игуман са читавим братством одслужи

свеноћно бденије,
преклињући пресвету
Богородицу да ублажи
свој праведни гнев и да
исцели (= очисти) ово
превелико безакоње, које
је нажалост овај ђакон
био починио. Након више
дана јави се Богородица
игуману у виђењу и рече
му да отпушта грех
ђакону. А он је
непрестано стајао пред
оном светом иконом,
читаве три године
плачући окајавајући свој
велики грех, док на крају
и он не зачу глас из ове
благословене иконе који
му рече: Опрашта ти се
твој грех. Међутим, дрска
твоја рука остаће сува
током твог живота и
након смрти”. И када је
овај уснуо, његово тело
остаде читаво само је
његова дрска рука остала
сува. То се и данас може
видети у једном ковчегу
који је положен пред
оном светом иконом, да и

данас сведочи о чуду које се тада збило. Такође се и данас на икони виде трагови крви изнад ране. Ова икона је чудотворна и пред њом добијају исцељење они који јој са благочешћем приступају, знајући да част иконе долази од прототипа који је на њој изображен, од кога долази освећујућа благодат побожнима. Тако божанска правда подучава оне који непобожно поступају са светим иконама, а уједно је то и пример славе Богоматере. Пред овом иконом свагда стоји кандило које се не гаси и светиљка која је увек упаљена.

Пред овом иконом се поје и икос који гласи: Свету икону твоју у Ватопеду, полудели ђакон повреди, и крв потече и страх велики настаде, а чак си и њему, пошто се

покајао грех отпустила.
Слава милосрђу твоме
света, слава заступништву
твоме, слава
човекољубљу твоме
једина вечнопамјатна.

У наставку ћемо
рећи неколико речи о
чудотворној икони
Богородици Панатанаси.
Она је настала у
шеснаестом веку и налази
се у левој, југоисточној,
страни саборног храма.

У складу са
сведочењем савремених
стараца, прва приповест о
томе да ова икона
поседује посебну
благодат, иде овако:
Једнога дана, један
младић уђе у храм идући
да се поклони икони.
Одједном, некаква сила га
удаљи од лица Пресвете
Богородице и он паде на
под. Ускоро после тога,
он се са сузама исповедио
оцима да је живео далеко

од Бога и да се бавио магијом. Тако је овај чудесан догађај подстакао младића да промени свој живот и да постане богобојажљив човек.

Ова икона, такође има својства дата јој од Бога да исцељује страшне болести попут рака. Познати су небројени случајеви оних који су боловали од рака који су у наше дане примили исцељење у параклису у коме се налази икона Богородице Пантанасе. Многа су се чуда догодила последњих година у Москви, где је пренета копија иконе Панатанасе. Такође су се десила многа чуда исцељења деце која се налазе у дечијем онколошком центру у Москви, где се и налази копија ове иконе. Познат нам је на пример случај исцељења једног детета,

које је тамо страдало од рака. То дете је било на самрти, и већ су га обукли у одећу за погреб. Послали смо одавде копију иконе Пресвете Богородице Пантанасије коју су тамо поставили на комоду. Неколико тренутака након тога, један лекар је видео како из иконе излази зрак и пада на срце детета. И истог тренутка је његов организам почео да даје знаке живота. Након свега пет минута устао је, сео и почео да једе!

Настављајући, драги мој Манолесе, ово свештено приповедање, рећи ћемо нешто о чудотворној икони “Богородице Антифонитрије”. Ова икона је у ствари фреска из саборног храма. Тако се зове јер се из ове иконе чује један глас (богородични антифони).

Према предању, кћерка Теодосија Великог, царица Плакидија, дошла је у наш манастир да види дело свога оца, ктитора овог манастира. Како је, међутим, намеравала да уђе у саборни храм кроз мала врата, зачу глас који је долазио из иконе. Тај глас рече следеће: “Стани и не улази. Како се усуђујеш, да као жена, уђеш на ово место! Овде већ постоји царица. Овде је место где живе мужеви, и монаси треба овде да се подвизавају у својим духовним борбама ради свог свештеног циља”. Царица се тада преплаши и стаде тражити опроштај од Пресвете Богородице. Одмах потом она напусти Свету Гору. За успомену на ово чудо, она на месту где се то догодило, подиже параклис посвећен Светом Димитрију.

Следећа икона о којој ћемо говорити је “Елеовритиса”. Ова икона потиче из четрнаестог века, и налази се у гостопријемници манастира. Одавде је премештена у саборни храм у петак Обновљења, дан пре празника. Предање нам говори о следећем чуду: “У једном периоду у манастиру је недостајало уља. Преподобни Генадије – који је тада био дохијариј манастира – поче са штедњом уља, тако да га је давао само за потребе Цркве. Кувар је, међутим, тражио од игумана да му нареди да да мало уља и за потребе братије, надајући се на помоћ Пресвете Богородице. Када једнога дана преподобни Генадије отиде у просторију где су се чувале намирнице, виде како се уље прелио из посуда и како је дошло

све до врата. Од тада ова икона има чудесан мирис...

Нашу ћемо приповест довршити са иконом “Богородице Пироволитисом”. И ова икона је била фреска и налазила се изнад спољашњих манастирских врата. Године 1822, једна група Турака наоружана уђе у манастир Ватопед. Један од њих, гледајући икону, испали на њу један метак који је погодио десну руку Богородице. Последица овог његовог дела је била та, да је полудео и да се обесио на једну маслину недалеко од манастира. Остали Турци, видећи гнев Божји, уплашише се веома и одмах напустише манастир. Када је њихов старешина био од војника обавештен шта се догодило, он нареди да онога што се обесио не

сахране, него да га оставе непокопаног као какву животињу!...

Пресвета Богородица, брате мој, јесте заступница монаха. Она је од свога Сина тражила благодат да буде заступница монаха. Није случајно што се Света Гора назива облашћу Богородичином и што су наши манастири посвећени Богородици. Не постоји ни један светогорски манастир који нема бар једну чудотворну икону Богородичину. Веома је тесна повезаност Богородице са монасима, а тиме и са свим нашим манастирима. Пресвета Богородица (како наглашава свети Григорије Палама) јесте подвижница и тиховатељица, и могу то рећи – прва монахиња! Због тога монаси према

њој гаје особито благочешће. Због тога светогорци често изговарају име Пресвете Богородице, у души јој се поклањајући са синовском љубављу и поштовањем (= чествовањем) које имају према њеној личности.

- М.М.: Старче, изражавам своје велико благодарење што сте нам описали везу која постоји између Пресвете Богородице и монаха и посебно између Ње и манастира Ватопеда. У ствари, као и монаси о којима сте малочас говорили, и ми веома поштујемо Пресвету Богородицу!

Напоредо са тим, свети игумане, приметио сам током моје посете овде, да у манастиру постоје и свете мошти Светитеља. Као

најзначајније поменућу главу Светог Јована Златоустог, једног од највећих светитеља и црквеног проповедника. Мислим да би било долично да нам кажете нешто о његовој светој нетрулежној глави! Оно што сви знамо, старче, јесте да кости не пропадају (тј. не труле). Међутим, ухо је телесно (= меснато), и логично би било да оно подлеже труљењу. Међутим, “када Бог хоће, он побеђује природне законе”. Слушамо вас оче Јефреме, шта ћете нам рећи о свему овоме.

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: У Ватопеду се налази веома много светих моштију. Свакако, личност коју овде посебно поштујемо јесте Пресвета Богородица. Међутим, Света Гора као место

општег освећења, током своје хиљадугодишње историје, сачувала је веома много часних моштију светих људи, како светогораца тако и оних који то нису били. Могу рећи, лаичким језиком, да је Света Гора једна духовна радионица која нам је дала и која нам даје веома много светитеља. Али не треба да заборавимо ни византијске самодржце који су знали значај овог духовног центра, тако да су манастири током времена, добијали много пута свете мошти на дар. Тако на једном епитафу пише: “Јовану, благочестивом цару”.

Као што си рекао – да поновим – веома је значајно што је на глави светог Јована Златоустог, остало нетрулежно ухо. Ово није случајно, већ то потврђује и наводе из

његовог житија, где стоји да је светом Златоустом, док је писао тумачења на посланице апостола Павла, сам Павле шапутао њихово исправно тумачење. Ученик његов Прокло је сам видео апостола Павла, како му на ухо шапуће тумачење својих посланица. Ради вечног спомена на ово, божански промисао је учино тако да ухо које је слушало глас са неба остане нетрулежно и да тако вечно сведочи о овом великом догађају. Треба напоменути да су свете мошти Јована Златоустог једне од оних које су након смрти светитеља доживеле многа премештања. И поред свега тога, ухо светитеља је остало нетрулежно и ми смо сведоци да су у веома много случајева, они који су се поклањали његовим светим моштима, ради тог чуда прослављали Бога.

Не само вером, него се и на овај начин потврђују речи да “када Бог то зажели, он побеђује природни поредак”.

Наш манастир има мноштво светитеља. У Ватопеду су се налазили многи светитељи исихасти (= тиховатељи), мисионари, а и просветитељи народа, као што је на пример Сава светитељ српски, који је дошао у наш манастир, и ту неко време живео заједно са оцем својим Светим Симеоном Мироточивим. Одавде су примили благослов и саградили манастир Хиландар који је данас духовни центар српског народа. Да не заборавимо да кажемо да је садашња област Хиландара некада била Ватопедска па је дата Србима, са којима, што је природно, нас ватопеђане повезује у

тесне свезе. Такође треба да поменем и Светог Максима Грка, чији је значај за православни руски народ веома добро познат. Тако имамо светог Саву просветитеља Срба и Светог Максима просветитеља Руса. А када је реч о тиховатељима треба да споменемо Светог Григорија Паламу, стуб Православља, који је свој монашки живот започео овде у манастиру Ватопеду. Атон је Цркви дао Светог Козму Етолског, Ригу од Фере, Евгенија Вулгариса, који је по мом скромном мишљењу светитељ и који је много допринео духовном и националном буђењу народа. Свакако да је допринос који је он дао монаштву и Светој Гори у исто време значајна и за Православље уопште.

- М.М.: Поменимо,
- опростите ми на изразу –
и нека друге теме.
Замолио бих вас да на
кажете и нешто о
манастирској земљи, која
је, колико знам велика, и
о којој се старају
ватопеђани. Реците нам и
неку реч о саборном
храму, о келијама, о
трезору.

- Архимандрит
Јефрем Ватопедски:
Ватопед је – како си тачно
рекао – некада био
називан највећи манастир.
Он заиста и јесте највећи
манастир, са хиљаду три
стотине педесет
квадратних метара
газдинства. Саборни храм
манастира је чудесан –
саграђен је у десетом веку
– и један је од најлепших
на Светој Гори. Фреске
које се у њему налазе
потичу из четрнаестог
века. Многе од њих
припадају

Панселинисовој школи.
Имамо двадесет
параклиса унутар
манастира и десет ван
њега. Могу да кажем да
Ватопед јесте један град-
манастир. Постоје два
места сабрања у нашем
манастиру – велико и
мало. На првом се
окупљамо приликом
великих празника и тада
манастир добија званични
изглед. На другом
(мањем) месту, окупља се
братство манастира сваке
недеље. Такође се на том
месту одржавају састанци
игумана са братијом где
се могу чути речи љубави.
Такође у манастиру
постоји трпезарија која је
и овде једна одвојена
зграда. Трпезарија је од
мермера и према предању
она је овде премештена из
разрушеног Студитског
манастира у
Константинопољу. Читава
трпезарија као да има
нешто да каже

посетиоцима. Када наш посетилац једе са нама осећамо се некако другачије. Као да је нађена права мера и са духовне и са друштвене стране. Некада су оци били и духовници и љубитељи лепог. Келија у манастиру има много. Наша гостопријемница је највећа на Светој Гори. Постоји и ризница као и просторија у којој се чувају иконе. Тамо се налази око три хиљаде икона. Ово је један од највећих манастира на Светој Гори први по јављањима Богоматере, као што смо потанко описали на почетку.

- М.М.: Како протиче, старче, двадесет четири часа у Ватопеду?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Начин живота се у савком манастиру помало

разликује, али је у главним цртама сличан. У нашем манастиру правило је следеће: у 03.30 је буђење, од 04.00 – 07.50 је богослужење, 08.00 – 08.30 је трпезарија (за оне који једу два пута), 08.30 – 12.30 је рад, 12.30-14.50 је одмор (слободно време), 16.30-17.00 је вечерње, 17.00 учење, молитва, вечерњи канон. Када је празник богослужење почиње у 03.00. Тада је оно дуго и траје до 09.00 и тада нема рада.

- М.М.: Старче, колико отаца данас живи у манастиру?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски. Данас има, благодаћу Божијом, осамдесеторо браће.

- М.М.: И чини ми се да постоји тенденција да се тај број повећа...

- Архимандрит
Јефрем Ватопедски:
Надамо се да ћемо
узрастати по ваљаности.
Наш циљ није велики
број. Наш циљ је да то
буду монаси који су
уроњени у светоотачко
предање. То је наш сан.

- М.М.: Колико могу
да расудим, старче,
манастир узраста и по
броју и по ваљаности.

- Архимандрит
Јефрем Ватопедски: Слава
Богу!

- М.М.: Ако је
благословено, да вас
приупитам и друге ствари
ради љубљених читалаца.
Опростите што вас толико
запиткујем, али написано
је “тражите и наћи ћете,
куцајте и отвориће вам
се”, како нас је научио
сам Господ! Стога вас
молим да нам сада кажете
неку реч о монаштву

данас.

- Архимандрит
Јефрем Ватопедски: Ниси
ме уморио, него си ме
одморио својим добрим
настројењем да подучиш
своје читаоце, што је
корисно за њихов духовни
напредак. Нека Господ,
заступништвом Пресвете
Богородице, благослови и
тебе и њих и све нас.

Да одговорим на
твоје питање: значај
монаштва је данас исти
какав је био и некада.
Монаштво представља и
јесте сведочанство
јеванђеоске истине
православног духовног
искуства. Циљ монаштва
јесте да човека води ка
Богу до највишег могућег
степенa и на најсигурнији
начин. Ово, у владајућим
идеолошким кретањима
данашњице, чини
монаштво још
значајнијим. Јеванђеоска

истина не треба само да учи са догматском исправношћу (= акривијом) и пуноћом, него треба да то покаже животом. Такође, православно предање представља отварање пута ка обожењу човека и ово се не може сакрити. Понајмање заувек...

Сагласно са учењем Светих Отаца, монаштво представља духовно стање. У оквиру монаштва човек може да има велико, дубоко искуство Бога. Монаштво је данас, нажалост, несхваћено од многих, који мисле да је монаштво недостатак љубави према другима, себичност, саможивот *sui generis*, одбацивање живота. Све ово није засновано на истини, пошто монаштво радо прима људе који желе да се истински подвизавају, да се боре, да

војују са самим собом. Знаш за причу “Маљ и калуђер”. Ову причу наш народ није створио случајно, већ је она плод великог искуства. Да би монах био исправан, потребно је да пређе преко три моста: преко моста удаљавања /од света/, преко моста девствености и преко моста послушности. Удаљавање, девственост и послушност нису мале ствари, нарочито у овом веку у коме живимо. Да би неко постигао ове врлине, неопходно му је потребно присуство натприродне благодати.

Неки родитељи, неки рођаци, осуђују нас овде – из незнања, наравно – да прозелитишемо (прозелитизам је начин деловања када се човек једне вере нечасним методама наговара да промени веру. Овде је реч

употребљена у смислу “врбовања” – прим. прев.) људе. Ово свакако није истина... Ми не врбујемо никога... Али када овде дође неки младић, ми смо дужни да га пред Богом подучимо шта значи монаштво. Монаштво је без сумње једна велика тајна. Свети Силуан Атонски говори да сврха монаштва није да постоје људи који би радо примали у госте људе из света и да им говоре неким чудним и дивним језиком, мада и ово спада у монаштво. Монаштво у суштини представља, имајући у виду оне монахе који очишћују своје срце, окушаваће бестрашћа, примаће благодати Духа Светога, непрекидну снажну молитву. Велики пустињачки научитељ, Свет Антоније, између осталог каже: “Молитва твоја одржава икумену”.

Један монах који има снажну молитву, свакако одржава свет! Ово је свакако сврха (= циљ) оних који се у монаштву подвизавају, јер му, да није тога, не би ни приступили. Често – као што сам раније рекао – многи нас сматрају ексцентрицима, самовољницима који су овде побегли пошто не могу да раде оно што и остали свет. Када неко посети Свету Гору – која је пример једине монашке државе у православљу – он види стварну икону. Слава Богу, данас на Светој Гори има доста монаха, око хиљаду осам стотина. Сви наши манастири представљају општежића, што је засновано на отачком предању, са Ватопедом као првим, као што смо већ рекли који је био средиште идиоритмије.

- М.М.: Свети Игумане, молио бих да појасните израз “земаљски анђео и небески човек”. А такође бих молио да појасните израз “монах се одваја од света не само местом, али најпре местом” и још “бежи и спашћеш се”.

Архимандрит Јефрем: Поново напомињем да нас данашњи људи сматрају мрзитељима, индивидуалистима итд... Када је на пример реч о неприсутпачности, неки кажу да се то јавља између мушкараца и жена. Монаштво не учи мржњи према људима, не проповеда презир према људима али се удаљава од узрока. Они се не окрећу од људи – не! Дешава се да када неки оду (тј. кад се замонаше) то не говоре својим родитељима. Ово се дешава због тога што родитељи то не могу да

прихвате. Навешћу пример Светога Саве Хиландарског у Ватопеду. Он је био принц, син Симеона Мироточивога, цара (= великог жупана) српског. Када је био веома млад, његову домовину посетио је руски светогорски монах. Он се веома зближио са младићем. Овај му се приближи и рече: Старче, моји родитељи желе да ме ожене. Међутим, ја желим да тражим и да нађем Бога. Не желим да ступим у брак. Осетио сам свој призив и не желим да наставим живот овде. Желим да ме поведеш са собом”. И тако и би. Својим родитељима је ракао да иде у лов, па побеже са оним монахом и дође на Свету Гору. То је била његова жеља. Када човек има такву жељу и када побегне из своје земље, то не значи да нема родитеље нити да их

не воли. Он је уствари жедан Бога, он жели да се напије “са извора воде”, и он ради тога не може да удовољи својим родитељима ради њихове утехе, јер жели да се читав окрене к Богу. Човек, дакле, који се на овај начин одвоји (од родитеља), касније им се “враћа” са миром у себи и помаже свету својим молитвама.

Тако ми једном дође један монах и рече ми: “Старче, молите се стално за овог човека јер сам схватио да га веома жалосте и умарају. Непрестано плачем због њега!” А други ми рече. “Старче, дошла ми је помисао и ја сам се молио за Турке. Када год сам се тако молио осећао сам велику радост. Не уmem да то објасним!”

Монах има заједницу са

Богом и ова заједница му доноси љубав која је сам Бог и он се тада са љубављу окреће према другим људима и заиста им помаже својим молитвама, саветима, делом и речју, примером. Монаштво је веома гостољубиво према људима који су усмерени и окренути према Богу. Монаси су окренути ка анђеоској држави. То није лак позив,

- М.М.: Старче, да ли је монаху лако да буде земаљски анђео и небески човек?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Није лако. Дobar труд утврђује а страдање прочишћује. Монах то, међутим, може да постигне, јер према Светим Оцима има поросветљен ум. Поросветљен ум има онај ко се подвизава до

бестрашћа и који на земљи може да живи анђеоским животом. Девственост монаха није, како многи данас мисле, само спољашња. Овоме претходи унутрашње настројење срца... Дobar искушеник, послушношћу и одсецањем сопствене воље, кроз служење Цркве, мало по мало постиже савршено очишћење срца што и представља прави девствени живот. Затварајући овај круг кажемо да монах који има исправан девствени живот, почиње да осећа предукус анђеоског живота, постајући тако земаљски анђео и небески човек.

- М.М.: Старче, након што сте појаснили шта је то очишћење, хајде да кажемо нешто о овој области Пресвете Богородице. Који је значај

и смисао Свете Горе? Шта је она била јуче, шта јесте данас и шта ће бити сутра?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: У суштини Света Гора, љубљени мој Маноли, има један циљ. Да буде гостољубива према богољубивим душама које се подвизавају да би се уподобиле Богу. Сви ови људи који овде долазе да са сваком исправношћу следују Христу, сведоче да је ово место средиште испуњења јеванђеоског учења. То је Света Гора. Многи се поново питају? Је ли Јеванђеље данас оствариво? Може ли савремени човек да испуни заповести Христове? И ми који смо овде данас, одговарамо једним искуственим начином. Свакако, Јеванђеље је такво, да га сви можемо прихватити.

Оно је оствариво и оно се остварује. Ово чинимо као монаси. Испуњавамо га и искуствено га представљамо људима. У овоме је значај Свет Горе. Из искуства говоримо да је човеку могуће да живи по Богу, следујући православном предању.

- М.М.: Управо сте рекли да је Света гора место искуства Бога. Шта то, заправо, значи?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Ово је заиста место искуства Бога, јер атонски монаси који овде живе имају искуство освећења. Када кажемо освећење, мислимо на живу духовност, на живу благодат. Светогорски манастири и њене насеобине јесу средишта испуњења јеванђеоског учења. Како се испуњава јеванђеоско учење?

Личносним животом. У данашње време, када је за многе грех постао хлеб који једу дању и ноћу, многи од њих желе да упознају свете људе. Имају велику жеђ за тим... Због тога често долазе овде и питају: Постоји ли, оче, данас на Светој Гори неко ко има дар прозорљивости? Желели бисмо да видимо неког подвижника, неког врлинског старца итд... Све ово показује њихову велику жеђ да сусретну неког светог човека. Овде такође долазе и људи који желе да се удаље од буке. Ми монаси имао довољно времена да их погледамо и да их саслушамо. Сви они доживљавају одређени развој у овој духовној заједници. Наш сопствени живот који се овде одвија, непрестана посвећеност служењу Богу, непрестана пажња и жеђ за Богом коју имамо,

изазивају жудњу за тим код оних који долазе. Неки од заиста најбољих монаха Свете Горе – душе које се на један посебан начин предају заједници са Богом – имају искуство Бога. Они дају исправно сведочење засновано на искуству, на животу, исправно разумевајући човека.

Верујем да је данас време монаштва! Не зато што монаштво жели да свет учини монашким, него стога што монаштво кроз једно искуствено сећање жели да разуме свет који је огрезао у једној сувој логици. Монаштво жели да охрабри савременог човека а то се може постићи само живим искуством. До тога се не може доћи простом логиком, нити помоћу различитих теорија. Видиш да данас амвони

нису ућутали, међутим народ тражи нешто друго. Јуче је дошао један благочестиви свештеник из Атине. Рече ми да његова парохија има педесет хиљада душа. Од свих њих, у црквеном животу учествује њих осам стотина од толико хиљада људи. Неко треба да им говори, да им да да разумеју да је главно нечије посланство спасење душе човекове а не постизање светске мудрости. Због тога нам је данас од велике користи искуство врлинских људи, који су животом упознати са теологијом.

- М.М.: Старче, до сада сте два пута говорили о теми о којој бих желео да вас још нешто упитам. Опростите ми због тог понављања, али верујем да је то за све нас веома корисно, јер то

је веома значајна тема.

Многи који само површно знају о монаштву и који су о њему, у најбољем случају само површно обавештени, говоре како је монаштво некакво одвајање од живота. Говоре да је монаштво анти-друштвено пошто монаси напуштају свет. Шта бисте им још једном, одговорили?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Рећи ћемо им онда сада на мало другачији начин. Ништа није погрешније од овога из једног простог разлога: Живот монаха је савршена борба, вера, исповедништво, нада. Ако неко дође да постане монах само због тога што у свету има проблема, осуђен је на неуспех. Правило живота монаха, тежак рад, многочасовна

богослужења, крајња послушност према надређенима и духовни рад који треба да савршава, не чини монашки живот одговарајућим за оне који желе да се негде сместе да нешто забораве или једноставно да живе мирним животом.

- М.М.: Старче, замолио бих да нам сада кажете нешто о значају молитве. Говорили смо о анђеоском животу монаха, па нам реците који је његов значај.

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Молитва је превасходна обавеза сваког монаха. Монах је, према оцима “онај који пребива у богослужењу”. Молитву није могуће ограничити на самога себе (тј. није се могуће молити сам за себе), нити само на оне

који су нам близу или који су око нас, па се због тога монах моли “за сав свет”. Молитвом монах, као и сваки духовни човек, суштински постаје “саговорник” Божји, јер Бог кроз молитву слуша слугу свога. Због тога је за Светог Антонија речено: “Молитва твоја одржава свет”. Монах треба да се непрестано моли, сходно заповести Апостола Павла. Неке молитве се сматрају неопходним и оне се изговарају свакодневно и ако монах из било ког разлога не може да их врши – због окружења у коме се налази или због болести – потребно је да их врши у неко друго време. Ове молитве се још називају “правило”. Најважнији облик (вид) молитве Исусу је молитва срца (или срдачна молитва) како је зову, која лако може да се савршава

и током рада увек и на сваком месту.

У складу са оним што смо примили од оца нашег Јосифа Исисхасте, имамо – односно настојимо да имамо – један вид тиховатељне (исихастичке) атмосфере. Друга општежића почињу са богослужењем у 02.00 часова према световном времену, а ми, да бисмо имали више времена за ноћно правило почињемо у 04.00., осим недељом и великим празницима када почињемо у 03.00. Уверени смо да је велика корист када монах има више времена у својој келији да се током ноћи посвети молитви. Такође смо од оца Јосифа примили и обичај послеподневног одмора. Он је говорио: “Ако се монах одмори један сат послеподне има већу могућност и више снаге

да се подвизава ноћу”. Када смо били у нашој колиби у Неа Ситу (Новом Скиту), нисмо имали проблема да се ускладимо са ритмом који тамо влада. Овде је та ствар веома тешка. Као што знаш, монах веома цени ноћ, зато што је ноћ веома погодна за молитву. Мада нисмо имали снагу отаца наших покушали смо да на делу остваримо оно о чему сам мало пре приповедао.

- М.М.: Зашто се, старче, монах толико много моли ноћу?

- Архимандрит Јефрем: Зато што је тада, пре свега, слободан од обавеза. Он тада тихује од свакодневних брига. Помрчина му помаже у тиховању, и помаже му у томе. Једна веома позната изрека каже: “Кад народ спава, Бог слуша!” У

време, дакле, када већина света спава, а неки други чине прегрешења, монах се уздигнутих руку моли за све без изузетка...

- М.М.: Свети игумане, Ви сте отац десетинама отаца, јеромонаха и монаха ватопедских. Између свега осталог ви се бринете да се правило уредно врши, узимајући у обзир њихове биолошке могућности, њихово духовно настројење, психолошко стање итд. Каквог правила се притом придржавате?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Веома си то тачно рекао, љубљени мој Маноли, пошто добро познајеш Свету Гору и посебно монаштво. Јер се правила прилагођавају могућностима свакога. Постоји монах који

савршава пет стотина метанија сваке вечери. Други савршава четири стотине, трећи три, четврти две стотине а пети само сто. Сваки према својим могућностима. Такође се молимо и помоћу бројаница. Дакле на сваки чворић се каже једна молитва и прекрстимо се и учинимо једну малу метанију. А савршавају се и велике метаније. Тако на пример, монах великосхимник, сваке вечери саврши двадесет бројаница са великим поклоном. Ми се овде држимо онога што примимо од Стараца и од отаца наших, да не бисмо у молитви постали сувише брбљиви (тј. да у молитву не бисмо убацивали непотребно по свом нахођењу). Овакве проблеме покушавамо да пребродимо код наших монаха, како би имали

праве користи од молитве. Када пребива у молитви, монах задобија другачије чулно опажање ствари, које ми називамо умним (= мисленим). Извор духовног живота монаха јесте његов унутрашњи живот. Ово се постиже савршавањем правила у келији, присуствовањем богослужењима и наравно честим причешћивањем. Овде се оци причешћују четири пута седмично. Углавном се монаси на Светој Гори причешћују свакога дана. Служимо и у параклисима. Знаш да у оквиру манастира имамо двадесет параклиса и десет ван њега у којима треба да се служе литургије.

- М.М.: Старче, увели сте ме у следеће питање које се тиче молитве. Који је њен смисао и значај. Сећамо се да је блажени старац Симон из

Симонопетре говорио како молитва “слама кости”. Због чега, Старче?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Најбоље је то изрекао Свети Јован Лествичник када је казао: “Исусовим именом, добиће рат”. Отац наш Јосиф је поједноставио молитву, и уместо: “Господе Исусе Христе, Сине и Логосе Бога живога, заступништвом свехвалне Твоје Матере и свих светих Твојих помилуј ме грешног”, говори је само “Господе Исусе Христе помилуј ме”. Овим поједноствљеним обликом, говорио је старац Јосиф, монах, и уопште свако ко се моли, може лакше да достигне чисту молитву. Сећам се да је један светогорски старац говорио да је “помилуј ме”, лек за све болести. Име Господа и

Бога и Спаса нашега Исуса Христа није просто једно име, већ оно у себи има велику духовну енергију. Свети Григорије Палама говори да сваким призивањем његовог имена, молимо Христа да нам ниспошље нестворене божанске енергије. Када ове нестворене енергије дођу у срце, оне из њега одстрањују демонско деловање. Када човек достигне такав ступања да срце своје учини престолом божанства – непрестаним призивањем милости Божије – то у сваком случају слама кости! Демони се тада покоравају монаху који је успео да молитвом овлада унутрашњим животом, јер он у себи има велику духовну снагу.

- М.М.: Старче, по чему сличи и по чему се разликује непрестана умна молитва од

самоусредсређивања које налазимо код источних “религија”?

- Архимандрит
Јефрем Ватопедски:
Њихово

самоусредсређивање је “смешна” работа. Овде (тј. у Православљу – прим. прев.) се човек не самоусредсређује да би био самоусредсређен. Он се самоусредсређује да би остварио заједницу са Једним, личносним Богом. Ово има веома велику важност. Свети Григорије Палама говори да је једно просто мислити на Бога, а друго је имати са Њим заједицу. Монах не савршава један напросто људски покушај, пошто му саделава (= заједно са њим дела) божанска благодат. У такозваним источним религијама, као и у јоги итд, све ово представља један рационални људски

покушај који не доноси плодове, пошто духовни дарови натприродно долазе од Бога. Ови људи – не познајући истинитог Бога – нису у могућности да имају искуства нестворених божанских енергија које би их приближиле Њему. Духовно искуство и стање православног монаха није оно што замишљају (= умишљају, фантазирају) будисти, пошто они теже нирвани, спољашњем миру и спољашњој умирености. Заиста, када се човек самоусредреди без Бога, он осећа некакав мир. Међутим, за нас православне монахе, овакво тиховање није ништа друго до... почетак. Да би се човек испунио, неопходно је потребно да оствари заједницу са нествореним божанским енергијама нествореног истинитог Бога.

- М.М.: Шта сте о начину (= методу) молитве научили, свети игумане, од старца Јосифа?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Човек на почетку треба да изговара молитву устима, тако да се чује. Ово је веома битно. Након неког времена молитва усиновљује (= овладава) ум који преузима палицу и наставља са молитвом. Тада више нема потребе да се молитва изговара устима. Ум ће тада моћи да држи молитву довољно дуго. Ово зависи и од страсти које се налазе у човеку, од његовог настројења, од његових намера, пошто то код човека није једноставна ствар. Човек, како је говорио наш старац и како је научавао наш отац, тражи да човек не греша, јер је то

предуслов. Ако монах не пази да не греши, имаће много невоља. Ми, се у суштини, удаљавамо од узрока и узрочника. Наши греси треба да буду заустављени у нашим мислима а да не дође до греха делима или по речима... Ако не победимо грех у делима и у речима, како ћемо примити благодат Духа Светога? Почињући, дакле, на овакав начин, монах непрестано напада зле помисли које се у сваком случају појављују у уму, због ранијег живота (тј. због грехова које је монах починио пре него што је почео да се бави умном молитвом – прим. прев.), због световног окружења, због материјалних ствари, због испразности... Одбацивши све ово, ум се прихвата молитве, а касније се палица (= скиптар) молитве преноси у срце.

Тада настаје оно што углавном називамо срдачна молитва. Сећамо се старца Арсенија који је био духовник братства старца Јосифа. Док се налазио у Буразерима (скит на Светој Гори – прим. прев.), ја сам га као студент упитао:

- Старче, шта је тачно умна молитва?

- Старац Арсеније ми, по смиреној својој мисли савременог светитеља, одговори:

- Ја сада разговарам са тобом, али моја “машина” ради!...

Изговарајући реч “машина” он је уствари говорио о свом срцу. Пророк Давид, који је био велики тиховатељ, рече: “Ја спавам, а срце је моје будно”. Срдачна молитва је дакле надумна, непрестана, и она

преставља безбедан пут. Монах треба да се свом старцу потчињава исправно и искрено пошто – како је говорио блажени отац Софроније – “чисто смирење очишћује ум”. Ударајући самовољу долази се до очишћења ума кроз смирење. А то како се ум очишћује, драги мој Маноли, је чудо! То је дело благодати Духа Светога. Молитва која није чиста доноси плодове, али свакако не онакве какве доноси она која је чиста. Монах, са својим најважнијим врлинама као што су смирење, девственост и нестицање, без да то разуме прима то на духовни начин, као мало дете које мало помало узраста. Тако човек узраста и у духовном животу. Ако се држимо отачког предања, узрастамо и примамо

духовне плодове који долазе као последица оваквог начина живота.

- М.М.: Имао бих да вас сада приупитам још понешто о три најважније монашке врлине које сте споменули. Пошто сте нам говорили о умној молитви, замолио бих да нам нешто кажете и о бројаницама. Због чега се старче, овде на Светој Гори, оне не користе онолико колико на другим местима? Тамо стално гледамо како људи носе бројанице на рукама.

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Хм, то је данас изгледа постала мода!... Пре неког времена сам авионом путовао од Солуна до Атине. Приђе ми једна стјуардеса и затражи ми бројанице! Када сам је упитао шта ће с њима да ради, одговорила ми је:

“Желим их за срећу!”. Дао сам јој и истовремено сам је подучио да бројанице нису за срећу, него су их из практичних разлога смислили оци наши, као припомоћ при молитви. Психолози кажу да тако нешто може да помогне при усредсређивању ума. Сваки чворић на бројаници повезан са молитвом симболизује по један анђеоски чин и представља врсту благослова за онога који се моли. Ми монаси то користимо приликом молитве...

- М.М. : Како какве лествице, дакле...

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Веома, веома тачно. Смисао бројаница је, дакле, да онај који се моли, на сваком чворићу каже једну молитву. Монаху који се моли то

није потребно, пошто је за њега молитва саставни део живота. Такође и начини молитве (начин дисања, положај и сл.) нису суштински битни за постизање успеха, како наглашава Свети Григорије Палама, учитељ исихастичког живота. Најважнија претпоставка молитве јесте смирење, и наш исправни однос према Цркви...

- М.М.: Старче, говорили сте о молитви и ја сам пожелео да питам: Да ли је могуће данас остварити “непрекидну молитву”?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: О томе говори Апостол Павле у посланици Солуњанима, тако да је то заповеђено свим хришћанима а нарочито монасима. Заиста, послушање и немање

светских брига много помажу монаху код непрекидне молитве. Када монах почне да се моли ћутећи, он се окреће своме срцу изговарајући истовремено молитву и тада почиње да задобија благодат од Бога. Када мало по мало током дугог времена говори молитву устима, скиптар (молитве) преузима ум а потом срце. Монаси су ми говорили да им се догађало да пошто устану од сна њихове очи буду сузне а јастучница им је од суза мокра. Када човек унапредује у духовном животу, он се моли и у сну! Поновићу оно што рече пророк Давид што сам већ раније навео: “ја спавам а срце је моје будно”! Да се вратим на твоје питање – непрекидна молитва није лака. Заиста, за пуноћу благодати неопходна је непрестана молитва,

стање непрестане молитве. Први услов доласка Духа Светога у срце јесте молитва. Човек треба да буде жедан Бога, да жели да са Њим оствари заједницу. Једна је ствар мислити на Бога а друга је са Њим заједничарити.

- М.М.: Старче, раније сте нам рекли да се почиње са молитвом која се устима изговара, затим умом и напоследку срцем. Објасните нам поједностављено о силаску ума у срце о чему говоре старци и о чему пише у Филокалији (Добротољубљу) и на другим местима. Свакако да је ово веома дубока тема, али не могу а да не питам.

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Добро је што си питао. Корисно је да ти кажем да

је отац Јефрем у једном свом писму – једном од својих првих писама, које су објавила наша браћа, оци из манастира Филотеја – говорио о овом начину. Свакако да је Свети Григорије Палама још много раније познавао ово делање. Он међутим, наглашава да је овај начин најдубљи али да није суштински важан за молитву. Молитва представља онтолошку заједницу са Богом. Оно што је неопходно је наша усмереност /ка Богу/ и пажња нашег ума на речи молитве. Ово је најбољи начин. Ово каже и Свети Григорије Палама.

- М.М.: Старче, поставићу вам једно реторичко питање – желео бих да ми још мало појасните: која је разлика међу овим начинима молитве о којима смо говорили, узимајући у

обзир источне “религије”?
О томе сте већ говорили.
Молио бих вас ипак да
нам о томе још нешто
кажете, како би било још
јасније.

- Архимандрит
Јефрем: Рекли смо да је
једна ствар
самоусредсређивање које
се догађа у овим
религијама а друго
заједница са личносним
Богом. Кроз молитву се
долази до заједнице са
Богом, и то је толико
удаљено од онога што они
називају нирваном,
колико је исток удаљен од
запада... Они постижу
неки мир у себи, једно
стање мирноће, које за нас
православне не
представља ... ни почетак!
Оно што православни
постигу јесте
просветљење духа,
пуноћа благодати. Нама
ни мир ни смиреност не
значе ништа. Оно што је

за нас важно је оно што се не може изговорити, оно што је натприродно... Шта да ти кажем? То је онтолошко сапостојање - заједичарење - Бога и човека. Човек постаје личност која заједничари са личносним Богом.

- М.М.: Старче, постоје ли у манастиру оци који се моле много више него што је то уобичајено?

- Архимандрит Јефрем: Да, постоје људи који се много моле и њима дајемо више слободног времена да би могли да се посвете молитви. Њима дајемо благослов да не иду на богослужења. Они долазе само на Свету Литургију, која се не може заменити... свим бројаницама света! Долазе да се причесте. Али уместо богослужења

они се моле на бројанице. Слава Богу, имамо неколико отаца који нису само атлете, него су први међу атлетама молитве. Ови оци имају нарочити призив к молитви. Исихастички (= тиховатељски) живота тражи велику физичку издржљивост. Савремени људи су веома слаби за наш начин живот за разлику од некадашњих који су били веома "издржљиви". Једном ми је Свети Старац Софроније из Есекса рекао да су у данашње време ретки људи који могу да живе исихастичким начином живота. Ретки су они који за то имају биолошке могућности. . Они су врло ретки. Приповедао ми је блажени Софроније – који је за мене савремени светитељ – да данашњи људи испуњавају (= живе) исихастички живот

кроз Свету Литургију!
Тамо човек проналази оно
што ће наћи и у
исихастичком животу и
тако се испуњавају
његови недостатци.

- М.М.: Старче, ако је
благословено, пребацићу
се на нешто што се тиче
географије. Са севера
Свете Горе, где се сада
налазимо – прећи ћемо на
јужни део, до Новог
Скита, до Катунакијске
пустиње, где има великих
духовника. Пре неког
времена, када сам
разговарао са вашим
старцем, рече ми да је
некада – са Кипра, одакле
сте ви пореклом – чудесно
обавештен о вашем
доласку. Молим вас да ми
испричате о вашем
духовнику, оцу Јосифу
Спилиоту (= који живи у
пећини), кога на читавој
Светој Гори и ван ње
веома поштују. Сви су
овде у Ватопеду упознати

колико поштовање њихов
старац гаји према свом
старцу.

- Архимандрит
Јефрем: Велики је
благослов за нас,
љубљени мој Маноли,
што смо се дотакли
благословене ризе
блаженог старца Јосифа
Исихасте, који је утврда
нашег духовног рода.
Свакако, ми га нисмо
узнали, иако смо
толико година живели са
нашим старцем Јосифом
који је био његов први
искушеник. Свакако,
много пута у време
искушења, он је долазио (мисли се на Старца Јосифа Исихасту) и тешио оце! Блажени старац Јосиф Исихаста је за нас савремени светитељ.

Рећи ћу ти ово: Када
сам се подвизавао у скиту
Мале Свете Ане, дође
један благочестиви

становник Уранополиса по имену Јован Бистис. Господин Јанис их је довео јер су имали потребу. Једном приликом, када је господин Јанис ишао код старца Јосифа Спилиота - отишавши од нас – старац му рече, показујући му на своје калуђере: “Видиш ли, Јанисе, ове калуђере? Доћи ће благословени час, када ће се Света Гора напунити монаха!” Ово је прорекао десетак година раније... И заиста, у обнављању Свете Горе, тројица преподобних отаца су одиграла веома значајну улогу: Блажени старац Пајсије својим благословеним, триблаженим присуством. Такође и ватопедски старац отац Софроније Сахаров. Кажем ватопедски, пошто је пре него да оде ван Свете Горе, боравио у ватопедском скиту Светог

Андреја – Сарај – у
Кареји. Заиста, када сам
га посетио у Есексу,
показао ми је дозволу
манастира Ватопеда да се
пресели. Тада сам му ја
рекао:

- Старче, пошто
нисте узели отпуст онда
сте ви још увек
ватопеђанин.

- Он се тада насмеши
и рече: “Свакако, пошто
сам још увек записан у
Сарају, онда сам још увек
ватопеђанин.

Старац Софроније је као
настављач дела свога
старца Светог Силуана
Атонског, учинио да су
многи млади људи дошли
на Свету Гору.

Трећи који је
допринео обнављању
Свете Горе јесте отац
Јосиф Исихаста, са својим
благословеним
ученицима. Данас, од

двадесет манастира, шест су под духовним покровом блаженог старца Јосифа Исихасте. Он је много допринео враћању Свете Горе предању, унутрашњем животу, умној молитви, исихастичком животу. Заиста, данас у киновијама које живе по благослову старца Јосифа Исихасте, исихастички живот се на најбољи начин уклапа са киновитским.

Једном сам приликом разговарао са једним старим светогорцем који ми рече: “Два пута сам посетио Старца Јосифа. Први пут сам осетио да његова молитва има такву снагу да може да изазове... земљотрес на Светој Гори! Нешто слично ми је рекао и свети старац Софроније, када сам га посетио у Есексу: “Када сам видео

вашег /духовног/ оца, имао сам утисак да гледам једног великог војсковођу!” Све је ово исходило из његове духовне узвишености, из његовог духовног богатства. Једном приликом ми је старац Пајсије рекао: “Имам један бол у срцу, што нисам сусрео тог човека Божијег, вашег оца Јосифа Исихасту!” Када сам постао игуман, отишао сам до старца Пајсија да се помоли за мене. Он ми тада рече: “Немој изгубити наслеђе које си примио од старца Јосифа Исихасте. Следи упутства овог човека, који је покренуо духовност на Светој Гори”.

- М.М.: Свети игумане, да се осврнемо на следеће поколење. Након старца Јосифа Исихасте, осврнимо се на истоименог оца Јосифа

новог исихасту, који носи име вашег најблаженијег старца.

- Архимандрит
Јефрем: Чуј Маноли. Наш старац нам је предао једно правило: да не говоримо о њему. Оно што могу да кажем је следеће: То што познајем старца Јосифа сматрам за велики благослов. Од њега сам добио и добијам многе духовне користи. Након Бога, овом човеку све дугујем! Наш старац има искуство благодати. Он је окусио Бога! Познајем га двадесет година. Од тога сам шеснаест година у свештенству и никада га нисам причестио а да није плакао!... Свети Симеон Нови Богослов је говорио да човек не треба да се причешћује ако се не налази у оваквом стању... Е, то сам сваког тренутка са сваком исправношћу гледао код овог човека...

Он има искуство Бога и дарује нас благословеним речима. Искуство нашег старца представља једну сигурност за све нас. Он нас окупља два пута у седмици и онда нам говори – свим оцима – даје нам спасоносне савете и упуте који су нам веома корисни на нашем уском путу. То је промисао да можемо из прве руке да примимо истинско предање Свете Горе!...

- М.М.: Старче, знам колико је значајно име које носите, име најблаженијег старца Јефрема Катунакијског, вашег духовног “рођака”. Позната ми је тесна веза коју је имао са својим сабратом, старцем Јосифом. Реците нам нешто из вашег искуства, из вашег сећања.

- Архимандрит

Јефрем: Када сам био студент прво сам чуо за оца Јефрема. Чуо сам о његовом дару прозорљивости, о његовом дару предзнања, као и о његовим подвижничким напорима.

Заиста, пошто је он до краја остао у Катунакији, био је у могућности да до танчина врши правило свог старца исихасте. Између осталог је од свог старца који је живео у пећини примио и дар божанског предзнања како би био на корист заједници. Он је једини који је остао у пустињи и који је до краја одржао типик оца Јосифа.

У то време, дакле, када сам био студент, послао сам му једно писмо. Био је тако добар да ми одговори. И заиста ми је рекао одређене ствари о мом тадашњем

животу! ОDMAH сам пожелео да га упознам. Блажени старац је постао веома значајан у мом животу. Он ми је тада унапред рекао куда ћу да идем и шта ћу да чиним! Рекао ми је да ћу постати монах, у време када није постојало нарочито интересовање за монаштво!... Он ми, међутим, рече: “Постаћеш монах. Ти ћеш заиста бити наш духовни род!” Ја се тада нисам са тим слагао и читаву ноћ нисам ока склопио. Међутим, “човек каже а Бог одлучује”. Бог је тако удесио да се пророштво старца испунило. Отац Јефрем је имао много благодатног искуства. За све што би хтео да уради, претходно је примао савет божанске благодтаи. А ако такав савет не би добио, онда ништа не би чинио. Једном приликом га је један његов познаник

позвао да иду у Јерусалим. “Дете моје, о овоме што ми говориш не могу сада да ти одговорим, док не добијем благослов”. Онда је узео бројанице и почео да се моли, како би му Господ открио шта да чини. Након два минута добио је божански одговор: “Иди у Јерусалим, то је по Мојој вољи!” Када је требало да иде у Солун, пошто није добио одговор од Бога није ни ишао. Једном приликом је више отаца из Велике Лавре отишло у Катунскију да га моли да се прими игуманства у првој по реду монашкој катедри на Светој Гори (тј. у Великој Лаври – прим. прев.). Отац Јефрем им је заблагодарио на части коју су му учинили, али им рече да ако од Бога не добије одговор о томе, не може ништа да им каже. Он се тада молио, и

како ми је испричао, управо у часу Великог Входа добио је одговор да се не прихвати да буде игуман Лавре. Бог му је тада рекао да настави са својим исихастичким животом који је наследио, у коме је напредовао и у коме је задобио мноштво духовних дарова.

- М.М.: Прочитао сам последње странице књиге коју је написао ваш старац, које се односе на речи једног сабрата упућене вашем старцу. Дубоко сам био дирнут због толике духовне љубави, коју нисам сусретао код других.

- Архимандрит Јефрем: Ова два старца су имала много сличности. Рећи ћу ти нешто како бих подвукао њихов однос: Ова два старца су били једна душа у два тела. У време њиховог

првог монашког периода, док су били са својим старцем Јосифом Исихастом, међу њима је постојала иста таква љубав. А такође и касније, када је наш старац живео у Новом Скиту, одлазио је у Катунакијску пустињу да се сретне и утеши са својим сабратом. Отац Јефрем тада није имао братство и наш старац му је помагао када је требало да иде код лекара. Свакако, након упокојења њиховог старца, духовник нашег старца је био отац Јефрем. И ово показује да је међу њима постојала јака духовна свеза. Све је ово тако по Божијем промислу.

На жалост, данашњег човека карактерише логикократија (= рационализам). Највећи ударац рационализму јесте присуство

облагодаћеног човека.

Све ово о чему си говорио, љубљени мој Маноли, највише помаже људима да постигну мир. Ово што ти чиниш, бележећи речи које су изговорене, ово твоје велико дело, у складу је са саветом оца Пајсија који је подстицао да се записују речи старца, јер све оне представљају велики ослонац за многе. Веома је добро и благословено ово твоје монахољубиво дело, како оно што објављујеш у књигама, тако и оно којим омогућаваш да се овакве ствари чују преко радија. Твоје дело доприноси учвршћивању и подучавању. Нека те Господ благослови, заступништвом Пресвете Игуманије наше и свих Светогорских светитеља и старца наших.

- М.М.: Благодарим, старче, за ваше дивне речи. Прихватићу их као подстицај за свој даљи рад. Нека буде успешан.

Када сам прошле године, свети игумане имао прилику да говорим са старцем Јосифом, поставио сам му следеће питање: “Пошто смо доста често говорили о прозорљивости и расуђивању, кажите нам нешто о благодати теологије (= богословља), пошто је и то једна од благодати Духа Светога”.

Имамо у свештеној науци – теологији коју изучавамо – њен достојни израз. Имамо пустињску теологију која има свог научитеља Антонија Великог и друге, све до данашњих дана. Колико ми је познато, наш Старац је имао диплому. Ваш старац је имао три! Ово

подвлачим стога, јер сам
упознао благодат
теологије и видео сам је
својим очима и чуо
својим ушима, од оних
који су у свету важили
као “неписмени”. Гледамо
данас теологе који само
питају где, када, како?

Молим вас да одговорите
на ово.

- Архимандрит
Јефрем: Теологија је
благодатно стање. Ми не
превиђамо значај
изучавања теологије.
Напротив. Ми то веома
поштујемо и ценимо.
Истовремено ми слушамо
и Свете Оце који нам
говоре да је истинити
теолог онај кроз кога
говори Реч Божија. Увек
је постојао и универзитет
у пустињи. Теологија као
наука је настала касније.
У древној цркви нису
постојали теолози са
дипломама. Оне људе

који су желели да буду мисионари (= проповедници), епископи су слали у манастире где су се подучавали и припремали. У манастирима су се духовно наоружавали на благодатни начин. Тамо су примали свештено искуство а касније су просвећивали народ Божји. Јер теологија је последица и плод благодати Духа Светога. Имамо много људи који су у свету били неписмени, као на пример Антоније Велики. Ту су и други учитељи пустиње као што је Свети Симеон Богослов, Свети Неофит Затворник који је био сасвим неписмен. Поред њега ту су и многи други. Благодат Духа Светога узводи ум “разумевању Писма”.

Знам једног светогорског старца, “и

његов је случај чудесан: Када је пре много година дошао на Свету Гору није знао да чита. Док је још био искушеник, типикариос (- онај који се стара о спровођењу црквеног типика при богослужењу) му даде да чита девети час. Чим га је игуман чуо, одмах је отишао до њега, узео му књигу из руке и удаљио га од певнице говорећи: помери се, не умеш да читаш! Он отиде погнуте главе у своју келију. Тамо се топло молио Пресветој Богородици да му помогне да не буде узрок саблажњавања отаца у манастиру. Након једне седмице непрестаних топлих молитава, он је толико задобио благодат, тако да је научио псалтир наизуст. Ово је благодатно стање... Свети Григорије Палама, који је имао проблема са писменошћу, такође је

прибегао молитвама
Пресветој Богородици.
Ум се његов отворио и он
је постао оно што је
постао... Слична ствар је и
са светим Јованом
Кронштатским, коме је
Пресвете Богородица
помагала а који је толико
много помогао Руској
Цркви.

Благодат Духа
Светог приступа и
просветљује ум. Свакако
ум који је просветљен је
богословски ум.

- М.М.: Дар суза.
Шта је то, старче?

- Архимандрит
Јефрем: Духовне сузе
нису плод чулне
напетости. Оци говоре да
су сузе благодат, који се
даје када монах и уопште
сваки човек схвати да
жели Бога, када научи да
се каје, пошто је покајање
наука над наукама и
уметност над

уметностима. Онај који се непрестано каје, онај који одбацује себе самога као онога ко је нижи од сваког створења – не у неком фантастичном, романтичном, теоретском смислу – него заиста. Облагодаћени човек, тј. светитељ, поред свих својих благодати које има, сматра себе за последњег међу људима. Онај човек који је смиренеоуман и који самоунижењем вечно жели Бога, има у свом срцу бол за Њега, и отуда настају сузе. Сузе су дар покајања али и љубави Божије. Много пута сузе почињу ради покајања и постају сузе радости – како је говорио Авва Исаак – што је плод жеђи и велике љубави човека према Богу.

- М.М.: Расуђивање...

- Архимандрит
Јефрем: (осмехује се)

Сада смо дошли у дубље воде!

Расуђивање је изнад сваке врлине!... Свети Јован Лествичник сматра да је овај дар неопходан за киновију. Свети отац говори да да би неко био старац није потребно да има дарове исцељивања, провиђања или прозорљивости, али је корисно да има и дар расуђивања. Као што је познато “добро није добро ако није учињено на добар начин”. Посланство старца јесте да саветују своје ученике како би и они примили пуноћу благодати. Ово посланство је веома важно. Расуђивање треба да ... расуди о духовном човеку и да га води. Али и сваки монах који се исправно подвизава у анђеоском начину живота задобија неки знак од учитељице врлина која је

расуђивање. Свакако, расуђивање је предавање брату смиреноумља. Смиреноумље је сијамски близанац расуђивања. Поново ћу се осврнути на светог Јована Лествичника и на његове речи о послушности. Једном су неког древног старца, који се у киновији подвизавао тачно педесет година, упитала и:

- Шта си старче постигао живећи у киновији?

И доби чудесан одговор:

- Благодаћу Божијом, постигао сам савршено смиреноумље!...

Е, онај ко се нађе на овом духовном стадијуму – тај је учитељ расуђивања!

Погледајмо још неке детаље: Расуђивање јесте и назива се духовношћу. Да би неко био – како смо

већ казали – пастир словесног стада (исто важи и за монаштво) није потребно да има дарове исцелитељства, провиђања или прозорљивости. Ово није неопходно за пастирско управљање. Оно што је неопходно јесте духовно расуђивање. Старац мора бити у стању да расуди шта је од благодати Божије а шта је од прелести, да би могао исправно да води ка освећењу... Због тога је расуђивање веће од свих врлина. Да би имао својства пастира, старца, неопходно је да духовно расуђује. Расуђивање је последица и плод чистоте срца. Што срце бива чистије, то више узраста и врлина расуђивања.

- М.М.: Поменули сте, старче, дарове провиђања и прозорљивости. Молим

вас да о њима кажете нешто више.

- Архимандрит Јефрем: У сваком случају, на Светој Гори увек постоје и увек ће постојати оци који имају овај дар. Провиђање је... један природни пут којим иде онај ко следи православну подвижничку теологију. Прозорљивост је то такође. Преблажени старац наш Јефрем Катунакијски је био удостојен оба ова дара. А! Да не заборавим да ти нешто кажем: Прекјуче дође на прославу ватопедских светитеља један ученик оца Јефрема, љубљени брат старца Јефрема Катунакијског, и исприча ми следеће: Дође у њихову келију у Катунакији некакав младић, који није имао никакве везе са Црквом. Он је у неком часопису

видео слику Старца Јефрема и његов лик га је толико привукао, да је одмах почео да слика његову икону. Младић је био иконописац. Тек што је завршио лице, соба се испуни миомирисом! И он је ово разумео на духовни начин и није одбацио. Бог је говорио у њему. Почео је да трага и сазнао је доста о Катунакији, па оде скрушеног срца и поклони се благословеном стењу које је знојем подвига натапао велики Старац, који је својим благодатним јављањем дао младићу велики благослов за живот по Богу. Отац Јефрем, је дакле, као човек Божји био обдарен и овим даром – чистотом срца. Слава Богу да и данас на Светој Гори постоје монаси који су обдарени оваквим

даровима.

- М.М.: Старче, на ум ми дође питање о нествореној светлости. Постоје ли данас на Светој Гори оци који имају ово искуство?

- Архимандрит Јефрем: Ја на жалост немам таквих искустава, јер како би се такви благослови дали мени недостојном... Међутим, колико ми је познато, постоје врлински старци који имају искуство виђења нестворене светлости.

Један од њих ми је пришао и исповедио ми такво искуство, које је доживео током Свете Литургије. Одједном, уђе у њега светлост која је касније изашла напоље а он је осећао огромну сладост. Осећао се као да је ван простора и времена! И одмах му

потекоше сузе. Он је тако примио божанско присуство Духа Светога под видом нестворене светлости. Христос је тако: “Ја сам светлост свету”. Светогорац, отац Софроније Сахаров када је литургисао – како приповедају оци из Есекса – био је сав окружен светлошћу. Заиста, док је говорио литургијске молитве, из његових уста је излазила светост попут пламена! Присуство нестворене светлости се некад пројављује као радост, некада као сладост, некада као блаженство, некада као миомирис. Многи су и различити облици њеног јављања.

Сетих се свог поштованог професора Стилијана Пападопулоса, који је волео светогорце...

- М.М.: Светогорске

оце...

- Архимандрит
Јефрем: Он нам је као
професор говорио о
Светом Григорију
Богослову и ја сам тада по
први пут чуо о
нествореној светлости.
Када сам постао монах,
видим да је нестворена
светлост натприродно
небеско стање, стање
бестрашћа. Имао сам
прилику да сусретнем
светогорске оце који су
имали искуство виђења
нестворене светлости.
Отац Јефрем
Катунакијски –
благословени старац – ми
рече да снажна сунчева
светлост каква је у подне,
пред нествореном
светлошћу јесте ... мрак!
Ово је “логично” пошто је
нестворена светлост
светлост Свете Тројице.
Сетимо се, љубљени мој
Маноли, да нам је
Христос мало пута

говорио почињући са “Ја”.
А рекао је “Ја сам
светлост свету”. Да
поновим оно што је рачо
отац Јефрем, који је –
како је морао да ми каже
– неколико пута у својој
келији окусио ову
светлост! Осетио је док се
молио да се моли унутар
светлости. У исто време је
чуо појање које није било
овосветско: “Свагда је
присутан Дух Свети...!”
Као да му каже, ово је
присуство Духа Светога.
Човек који има искуство
нестворене светлости, не
може то искуство да
опише створеним речима.
Човек који живи оваквим
небеским животом, јесте
онај који је стигао на
највишу лествицу
духовног живота.

- М.М.: Старче, када
свети оци говоре о
“созерцању”, шта је
највећа последица
благодати созерцања која

води у освећење? Шта они под тим мисле?

- Архимандрит Јефрем: У овом случају ум се просветљује кроз испуњавање божанских заповести и прима просветљење Светога Духа. Ово је “созерцање”. Искуство нестворене светлости има онај ко је достигао созерцатељни живот. Такав човек има ум који је у највећој мери просветљен!...

- М.М.: За вашег старца важи да је био исихаста. Раније сте ми рекли да има и овде у киновији оних који следују тиховање по Богу. Шта то све значи у пракси?

- Архимандрит Јефрем: Као теолог знаш да је тиховање унутрашње стање душе која мирује. Василије Велики, у својој Светој Литургији, назива

тиховање “дубоким миром”. У овом унутрашњем миру човек зајединичари са Богом. Ово је тиховање о коме говоримо. Човек улази у своју келију, у своју ризницу, у своје срце које подвижнички оци називају ризницом. човековом. Тамо он непрестано и непрекидно зајединичари са Богом.

- М.М.: Старче, овде и Ватопеду, следујете – напоредо са киновитским – и пустињском предању старца Јосифа и његове сабраће Јефрема Филотејског Јефрема Катунакијског као и других, сличних Јосифу Спилиоту Исихасти. Имате и исихастичка правила иако сте једна велика киновија. Шта представљају исихастичка правила и како једна киновија и то прилично

велика, да их испуњава?

Архимандрит Јефрем:
Наш духовни корен потиче од старца Јосифа Исихасте, и тај корен је свештен и крепак. Наш духовни отац – као што смо раније рекли – веома се трудио да Свету Гору окрене суштински подвижничком животу. Ми следујемо, и са сваком исправношћу настојимо да следујемо његовом предању, које представља темељ нашег духовног рода. Свакако, наше су снаге мале, нарочито у поређењу са његовим које су биле огромне. Ми данашњи монаси – његова духовна чада – слушамо од наших Стараца о његовом животу и нама то изгледа као “мит”. Јер и ми који смо се као монаси посветили подвизавању – независно од тога колико у томе... успевамо – имамо тешкоћа да

схватимо величину врлине најблаженијег старца. Изгледају нам “неостварива” дела његова, која је он, међутим, савршио! Због тога, дакле, у нашем манастиру настојимо да имамо – сходно нашим могућностима – један исихастички типик. Тако увек у подне, без обзира да ли је зима или пролеће, тихујемо (= одмарамо се) како бисмо током ноћи могли да савршавамо нешто више. Трудимо се колико можемо, пошто је подвижништво претпоставка (= услов) духовног живота. Поново кажем да је израз “текстови подвижничких отаца” таутологија пошто су сви оци били подвижници. Прва ствар коју један подвижник и уопште свако ко се подвизава – осети, јесте да у њему узраста и уобличава се дете. Овакав

човек свакога тренутка пази шта ум прима, шта одбацује, чиме се храни... Али подвиг је неопходан за свакога ко жели освећење, а посебно за монаха. Такође је таутологија рећи за неке оце да су били мисионари. Нема оних који то нису били. Отац који мисионари је мисионар пошто по послушању иде куда иде и мисионари. Његов подвижнички живот је, међутим, једнак са оним који живи неко ко се подвизава у пећини. То треба овако сагледавати. Не треба раздељивати мисионарство од подвижништва. Веома је погрешно оно што неки говоре: “ми смо за мисионарење а подвижнички живот нас не интересује”. Свако онај ко тежи ка освећењу води – треба да води – подвижници живот. Подвиг је алфа и омега

духовног живота.

- М.М.: Овде остварујете исихастички начин живота?

- Архимандрит Јефрем: Греше они који говоре да се исихастички може живети само у пустињи. Исихаста је сваки човек који жели да буде подвижник. Без подвижништва нема искуства Духа Светога. И монаси који живе у киновији треба свагда да буду исихасте. Међутим, шта тачно значи бити исихаста? Исихија (= тиховање) није удаљавање од буке. Исихија је унутрашња равнотежа и јединство ума и срца. То је исихастички живот. Исихаста је човек који има унутрашњи живот, који се очистио од страсти и чије је срце, кроз молитву, непрестано

окренуто према Богу. Ово јесте и назива се тиховање.

- М.М.: Сада ћу поставити питање о послушању. Који је његов смисао?

- Архимандрит Јефрем: Послушност старцу који је духовни учитељ представља темељну врлину монаха. Да би достигао послушност, монах у сваком случају мора да одбаци своју сопствену вољу. Када кажемо вољу, не мислимо на оно што жели, него на границу жељеног, на оно што има предност. Монах треба да се испразни од свега овога и да свој дух отвори Старцу, како нам доноси православно предање. Ово захтева снажну вољу, самоодрицање, стрпљење и пре свега смирење. Оци наглашавају да је

послушност прва међу врлинама и ученик, тј. онај који практикује послушност, налази се изнад сваког монаха.

Прошле године дође један и рече ми: “Имам информацију да монаси који овамо дођу и постану ученици бивају као робови!” Ја му благодарим што ми је дао прилику да дознам како о томе многи мисле. У наше доба, које је доба зло устројене – дакле, неодговорне – слободе, верујете да монаси који постају ученици бивају као робови... Рекао сам, дакле, овом човеку да послушност коју монаси савршавају води ослобођењу од страсти.

Стварна слобода није да човек чини шта жели, да говори шта жели, да једе шта жели. Ово није стварна слобода. Стварна

слобода јесте слобода од страсти. Монах који пребива у послушању, осећа се на један посебан, натприродни начин слободно, због тога што се ослобађа од страсти. Мислим да је највеће робовање човека његова потчињеност сопственим страстима. Ми овде окушавамо стварну слободу јер се у Христу ослобађамо. Монах умртвљује старог човека и плови по мору бестрашћа и присуства божанске благодати. Ово је послушање. Такође је потребно да нагласимо да игуман није никакав деспот, диктатор – како неки мисле – он није директор неке организације који управља манастиром и монасима. Игуман је отац који не управља законски (тј. државнички) него пастирски. Он је пастир који покушава да усагласи

вољу монаха са вољом Божијом. Ниједан старац не покушава да вољу монаха усклади тако да она буде усредсређена на старца, него тако да буде Христоцентрична.

- М.М.: Старче, како се остварује послушање у киновији?

- Архимандрит Јефрем: Без послушања нема киновије (= заједнице) личности, што је разумљиво. Колико више богословска заједница потребује послушност... Господ наш – да то не заборавимо – је био послушан до смрти. Ако је Христос вршио вољу Своју, да ли би то значило да је грешан? Не. Али Он то није чинио иако је био Бог. Он је вршио вољу Оца Свога, како би нам показао пут благословеног послушања. Због тога је

“био послушан” слушајући и свог “родитеља” богомудрог Јосифа и наравно мати Своју Пресвету Богородицу. Он је свагда наглашавао да “не вршим Своју вољу, него Оца који ме је послао”. Послушање је апсолутно неопходна претпоставка да би неко окушао од плодова Духа Светога.

- М.М.: Старче, молио бих вас да наставимо разговор о најважнијим врлинама монаха. Ред је дошао на девственост.

- Архимандрит Јефрем: Оци знају колико је ово тешко. Монах узима на себе анђеоску схиму (= образ) не због тога што је неспособан – опростите ми на овом изразу – не због тога што је “сув” када је реч о телесним стварима. Он је

сасвим исти као и други људи и – као што говори Свети Варсануфије – он пострадава од свих знаних слабости. Монаху који се потчињава долази благодат Духа Светога и она му помаже да превазиђе телесне проблеме. Монах окушава велико, најдубље очишћење срца. У сваком случају, ако не пређе преко степеника телесне чистоте, немогуће је да окуша чистоту срца. На монасима се испуњава блаженство: “Блажени чисти срцем јер ће Бога видети”. Данас многи осуђују нас монахе због тога што никако не могу да разумеју присуство натприродне благодати која помаже монаху да преброди ову велику препреку, за коју могу рећи да је највећи проблем човечанства.

- М.М.: Нестицање (

= нестјажатељство) ?

- Архимандрит
Јефрем: То је једна карика
у ланцу најважнијих
врлина монаха и сматра се
значајном као и остале.
СТИЦАЊЕ ВУЧЕ ЧОВЕКА НА
ГОРЕ. Нестицање,
девственост и послушање
јесу велике претпоставке
монашког живота. На тај
начин се срце монаха
одваја од материјалног и
он се са жудњом окреће
љубави Божјој. Ономе ко
окуша благодат Духа
Светога, материјалне
ствари изгледају –
опростите ми на изразу –
као несахрањен,
петнаестодневни мртвац...

- М.М.: Да пређемо,
старче, на смиреноумље,
значајну врлину како за
монахе тако и за
световњаке.

- Архимандрит
Јефрем: Свакако да је ова
врлина значајна за све

нас. Монах који улази у послушање, почиње да окушава смиреноумље. Смиреноумље је нешто што се не види. Не може се изразити речима нити се на тај начин може описати. Свети Оци су чудотворили. И иако су “газили по змијама и апсидама и преко сваке силе непријатељске” имали су смирену мисао. Смиреноумље је дар Духа Светога, како је говорио један Старац. Нико не може да изучи њену важност. Човек једноставно живи једним смиреним начином живота који му се даје с Неба. Благодат храни смиренога, док у исто време смућује гордог. “Смирење доноси благодат”. Преузношење (= гордоумље) је грех против Бога.

- М.М.: Старче, када нам је данас у трпезарији

читан живот Авве Пимена, сматрали сте да је то за нас поучно и рекли сте нам да обратимо пажњу на дубоко смиреноумље аввино.

- Архимандрит Јефрем: Авва Пимен је учитељ и расудитељ монашког начина живота, нарочито због његовог смиреноумља. У Старечнику читамо: “Рече Авва Пимен да је рекао авва Ор...”. “Рече Авва Пимен да је рекао Авва Макарије...”. Никада није желео да каже нешто своје. Увек је желео да каже нешто што су други рекли. Увек је имао јединствени и благословени став онога који слуша друге... Е, ово је зенит смиреноумља!

- М.М.: На који начин, ми стрче, можемо да спознамо вољу

Божију?

- Архимандрит
Јефрем: Постоје начини
да се Божија воља јасно
спозна, пошто Бог кроз
молитву открива вољу
Своју. То је – кажимо то
тако – наша “уметност”
овде. Кроз молитву, током
времена разумевамо да
ли неко јесте или није за
монаха.

М.М.: Старац Јосиф ми је
говорио о послушању и
смиреноумљу, и описао
ми је случај једног старца
и његовог ученика:

- Донеси ми чашу воде.

- Нека је благословено.

- Проспи је на земљу.

- Нека је благословено.

- Тупане, што си је
просуо?

- Благослови старче!

То је узбудљив

дијалог, као што је узбудљиво било и оно што сам видео овде код вас у манастиру:

Јуче након вечерње, док смо јели у трпезарији која је изграђена од мермера Студистског манастира, видео сам и средини једног монаха који је усправно стајао, а потом чинио велике метаније уз бројанице све време док смо ми јели. Читав његов став је показивао да тражи опроштај због нечега. Стајао је тамо пре осамдесет других монаха и пред нама и пред неколико десетина посетилаца. Кажите ми старче, због чега је требало да овај монах чини то што је чинио, на начин на који је чинио и на месту где је то чинио? Мене је то подсетило на моје детињство, када је учитељ слао неког

несташног ученика да пред свим ученицима стоји мирно “у ћошку”. Овде се то наравно дешава са свештеном озбиљношћу...

- М.М.: Старче, да ли су монаси деца? Да ли они долазе у стање о коме је Христос говорио, рекавши да будемо као деца? Како објашњавате овакве педагошке методе?

- Архимандрит Јефрем: Поклоњења која је монах вршио јесте једна од многих древних служби. Оно се спроводи у трпезарији из овог разлога! Оци га постављају у средину храма или на сред трпезарије управо због тога да би му помогли у стицању смирења. Божанска благодат веома воли оваква јавна унижења и онога који се јавно унижава. Када неки

монах на овакав начин извршава правило, он то не ради ради страха, него да би делатно испунио своје покајање, ради љубави Божје. Познато ти је да епитимија није неопходна за опроштај грехова. То је једноставно педагошки метод, који помаже човеку да спозна своју грешку. Свакако монах који љуби смиреноумље, све ће ово примити веома благодарно. Прекјуче, један други брат који је био тамо, рече ми касније: Старче, имао сам такву молитву у оно време, какву никада нисам имао у својој келији, чак и у време благодати!” Знаш шта ми је тражио одмах након тога? Рече ми: “Старче, молим да ме поново тамо поставите ... и нека буде што више света како би унижење било веће!” Љубљени мој Маноли, зар то не раде и

Христа ради јуродиви?
Траже унижења, да би постигли смиреноумље. Монах који врши овакво послушање, чини то са великом радошћу и са добром мишљу. Ми то не називамо покудом. Свакако, ми му дајемо заповест да то чини, али знамо коме дајемо заповест и онај коме је дајемо зна тачно који је њен смисао и какву корист од тога има... Од тога он има много добрих духовних плодова. Да то кажем на други начин: Божанска благодат долази, насељава се у срце онога који љуби да пред многима (= јавно) буде унижен, свакако не због некаквог мазохизма, него ради спознаје смиреноумља, смиреноумља које уздиже! Монаштво неизоставно представља следовање животу Христовом. Христос –

савршен у послушности – је примио јавно срамоћење... Следујући Му монах живи сведочењем које није до крви – а ако је то потребно – онда и до крви, на славу Божју. Како ће се суочити са таквим висотама и са висинама и са таквим дубинама, ако и сам не прође кроз правило јавног унижења?

Треба да знаш да и данас као и некада постоје монаси који имају овакво послушање и овакво смиреноумље. Шта каже Јеванђеље? “Ко хоће да иде за мном нека остави све своје и нека узме крст свој и нека пође за мном” и “који жели да нађе душу своју, треба да је изгуби ради Јеванђеља”. Оци који ово тумаче кажу да је онај који изгуби душу своју ради Јеванђеља тај који умртвљује, ко

умртвљује свако делање и сваку жељу и свако индивидуално стремљење и потчињује се Господу преко Старца. Онај дакле ко све ово умртви, кроз васкрсење прима новог Адама. У њему се подиже нови Адам, што представља освећење.

Смирење је основа духовног живота.

- М.М.: Како се постиже, свети игумане, самоосуђивање? Кажу да је то смиреноумље на делу.

- Архимандрит Јефрем: То свакако јесте делатно смиреноумље. Наш старац нас је свагда учио – а то је он примио од свога старца – да монах и сваки хришћанин треба да осуђује самога себе. Када човек пази на своје грехе, на своје небриге, на своје погрешке, онда се он

храни самоосуђивањем. Ово самоосуђивање даје му делатно смиреноумље и на тај начин долази благодат Духа Светога. Свети Оци нам говоре да када ђаво види монаха који се самоосуђује, не може да му се приближи, пошто је на делу делатно смиреноумље.

- М.М.: Да пређемо на другу тему ако је благословено. У наше време научна достигнућа и напредак технологије су створили много самозадовољства и егоизма. Како да умањимо ову уображеност и да у себи направимо место у коме би се могла населити љубав?

- Архимандрит Јефрем: Уображеност је најважнија особина ђавола. Човек који жели да од себе одагна дејство

ђавола треба да следује Христу, Који је чист и смирен у срцу. У суштини, чистота и смиреност јесу дарови Духа Светога.

Ако човек верује у Бога, мало по мало он се удаљава од почетне (= уводеће) вере и напредује ка вери созерцања о којој говори Авва Исаак. Тада се созерцатељном вером моли и тада почиње његова заједница са Христом и он у Духу Светоме окушава Његово смирење. И не само да све ово окушава, него позива друге да га унизе, да га сматрају низашта, јер у потпуности следује Христовом унижавању у Његовом страшном страдању на Голготи. Свакако, све ово је чудесно и не може се објаснити створеним речима.

- М.М.: Старче. шта ћете нам рећи о гневу?

- Архимандрит
Јефрем: Гнев није дозвољен никоме, ни патријарху, ни архиепископу, ни епископу, ни игуману, ни монаху, ни лаику. Он нас све доводи под осуду... У суштини гнев је “демонизам”, то је демонско деловање. Када човек западне у гнев и његово лице се мења, он бесни и никако и не помишља на мирног, смиреног и чистог Христа који је мир наш. Мир није одсуство рата, него присуство благодати, присуство Христа. Човек који настоји да живи духовним животом “страда”. Човек који се моли доживљава стање које га весели. Ово потпуно одстрањује гнев. Као да желиш да се наљутиш, али немаш за то

“апетита”! Можда се некима ова појава чини чудна – како то да страдање води у радост. Овакво страдање није психолошко стање, то није чулна жалост. То је туга у срцу која се јавља из духовних разлога и она доноси сладост, благодат и радост. Све ово даје чистоту и смиреност и човек је миран и из њега извире мирноћа. Ако је некада потребно да се разгневи, он се “гневи” само привидно. У оваквим случајевима гнев се јавља само на устима али не и у срцу. Није, дакле, у питању страст. Корисно је да се сетимо речи Писма које каже: “гневите се али не грешите”.

- М.М.: Старче, како можемо да обуздамо страсти?

- Архимандрит

Јефрем: Страсти су често веома горке и често су веома сложене. Можемо их умањити ако се подвизавамо. Само благодат Духа Светога може да их одагна. Другим речима, бестрасност јесте дар Духа Светога. Човек схвата његову намеру, учествује суштински у Цркви и кроз Свете Тајне духовно напредује, чак ако и не разуме како. Као што гледамо дете које из године у годину расте, и ако само то не схвата. Тако и човек, следујући животу Христовом, почиње да живи на овај најслађи начин, у бестрашћу. Ово би требало сви да постигнемо.

- М.М.: Када говоримо о овом искуству, свакако имамо на уму људе који су се ослободили свезе греха.

Шта је заиста грех?
Молим вас овде да нам
разјасните у чему се
разликује грех када су у
питању монаси односно
световњаци (= мирјани),
како ви схватате грех?

- Архимандрит
Јефрем: Грех је
преступљење заповести
Христових. Апостол
Павле нас уверава да “је
плата за грех, смрт”! Како
може човек да се
ослободи свега греха?
Удаљавајући се од узрока.
Нека наша браћа у свету
не сматрају да монаси
овде аутоматски успевају
да одсеку грех и да се
удаље од грешних узрока
и узрочника. Због чега
оци одлазе у пустињу? Па
због тога да би се
удаљили од узрока.
Наравно ово није потпуно
осигурање од греха у
делима. Монах треба да
буде увек пажљив и тада
– уз помоћ протока

времена, он успева да се одвоји од греха у делима. Ако монах још више пази, успеће да се одвоји и од греха у мислима. Апостол Јаков, брат Господњи, каже да је “онај ко не греша језиком, муж савршени”! Ово је веома важно, да се човек удаљи – без обзира да ли је монах или световњак – од греха језиком. Удаљавајући се од греха језиком, он остаје у гресима везаним за мисли, али се он тада већ налази на једном вишем степену. Помисли наравно нападају. Међутим, подвижник их сместа одбацује. Сетимо се пророка Давида који говори: “Од јутра одбацих од себе све грешнике”. Просветљени ум, чим примети помисли које долазе од непријатеља, одбацује их и “не седа на седиште њихово”. Један свети Светогорски старац

ми је открио да је видео демоне како иду да га нападну!...

- М.М.: Видео их је стварно (= реално)?

- Архимандрит Јефрем: Видео их је ум, који “види и чује”. Једном су ми ученици старца Порфирија Кавсокаливитског говорили о последњим данима земаљског живота старца, у време када је био слеп. Тада се догодило следеће: Једног тренутка старац се насмеја окрећући се према мору и рече им да “гледа” рибе како пливају. Како је то могао да види? Умом, благодаћу Божјом.

Отац Јефрем Катунакијски је тако “видео” оца Прокопија који се налазио у Атини! Како га је видео? Умом, благодаћу Божјом. Старац Јосиф је “видео” свог

сабрата Атанасија који се налазио на путу од Есфигмена и пратио га је корак по корак као да га је изблиза гледао! Рекао је – како нам је приповедао наш старац – да је Атанасије сада на овом месту, а сада овде, а сада онде... сада отвара нашу капију, сада улази у келију. И управо у тај час Атанасије отвори врата и уђе! Како га је посматрао? Благодаћу.

Основа духовног живота је “удостој нас Господе да се ослободимо од греха...”. Ово треба да буде свакодневица монаха. Свакако, греси оних који живе у свету су много ”дебљи”, пошто се они налазе у близини узрока. Међутим, и они ако пазе, могу на концу да достигну исти степен врлине као и монаси. Они нису у томе спречени. Нико не каже да се теже,

много теже, долази до велике духовне висине ако се налази изван пустиње. Али ако то жели Бог, и световњак ће то успети да оствари.

- М.М.: Старче, замислимо да пред нама имамо једну пирамиду. Са једне стране се налази пут којим иду анђели, освећени оци и браћа. Са друге су демони. Тако замишљамо неспојивост греха и врлине.

- Архимандрит Јефрем: Све што није по вољи Божјој, грех је. Због тога нам је Господ и дао заповести Своје. Онај ко држи заповести Његове, успешно избегава грех. А ако их не држимо, онда у сваком случају грешимо. Неко средње стање не постоји. Или ће неко бити са Христом и држати заповести Његове, или ће бити са ђаволом и вршиће

вољу његову.

- М.М.: Споменули сте, између осталог, и велику тему - помисли. Овде на Светој Гори сам чуо доста израза попут “имао сам помисао...”, “имао сам лошу помисао...”, “исповедио сам старцу помисао...”, и слично томе. Старац Пајсије је стално говорио: “Имај добре помисли...”. Старче, због чега нас помисли кажњавају (= нападају)?

- Архимандрит Јефрем: Помисли често кажњавају сваког човека. Знамо да је ум основа личности. Мисли долазе одатле. Свети оци често говоре о уму и о срцу. Господ каже: “Из срца извиру свако зло, блуд, јарост...”. Насупрот томе, ако је срце очишћено, оно нам даје добре садржаје. Прва енергија у човеку је

уваек мишљење. Када се монах удаљава од узрока и узрочника, он се бави само оним што је умно. Он жели да исцели свој ум. Не због тога што има неку слабост ума, него због тога што жели да учини свој ум чистим. Да би очистио свој ум. Да би то могао да постигне он мора да испитује шта свакодневно из ума излази (= шта ум свакодневно производи). Ово, дакле, што излази из ума, називају се помисли. Помисли испитује монах који тежи духовној савршености. Он испитује да ли су оне добре или лоше. За добре помисли је потребно да човек узнапредује и оне су људски производ. Свакако, овакво очишћење ума долази после великих напора под руководством старца.

Основа човекове

личности је мисао. Један убица, не пример, да би остварио своје недело, треба претходно да га осмисли у свом уму. Свако делање— практично, спољашње — човеково, има своју основу у мисаоном планирању. Због тога се монах посвећује унутрашњем животу, посвећује се исцељивању својих помисли.

- М.М.: Сећамо се, старче, прелести која долази са десне стране. Помињали сте их приликом нашег ранијег сусрета. Молио бих вас да поново кажете нешто о томе.

Архимандрит

Јефрем: На почетку да кажемо да “прелест с десна” означава када ђаво вара (= прелашћује) монаха под видом благочестивости. Стога он

не покушава да га одмах приволи на грех, него му преварно прилази и под видом побожности (= благочешћа) му говори: “Како си ово добро учинио... Моћи ћеш да то учиниш још боље и да се још више приближиш Богу”. Монах, дакле, који је неискусан, ако не пази на ову замку, пада и слуша ђавола!... Због тога нам и Апостол Павле говори да се ђаво често пута јавља као анђео светлости. Блажени архимандрит Херувим Параклитинос – који је толико учинио за Цркву Христову – говори да се и овде на Светој Гори ђаво јавља као анђео светлости и вара многе који су у суштини изгубили разум... Да би ђаво могао некога да превари (= прелести) с десна, треба да му претходно стави ум (тј. да убеди човека) како он може сам себе да

саветује. Свети Василије Велики каже: “Човек који сам себе саветује, против самог себе ратује”. Ако монах почне сам себе да саветује, онда неизоставно упада у ову прелест која долази са десне стране. Оци Цркве су се веома плашили ове прелести која долази с десна, и због тога су стално подвлачили важност послушности Старцу. Кроз благословено послушање монах се ослобађа ове велике прелести, која је нарочито својствена неискуснима али и онима који имају искуства.

- М.М.: Старче, раније сте нам говорили о духовном одвајању (= удаљавању) итд...

- Архимандрит Јефрем: Овде ћемо рећи да удаљавање представља удаљавање од греха.

Заиста, онај ко се одвоји прима много већу одговорност од оне коју има онај ко греши, он прима одговорност за грехе које почини!

Да то сагледамо када су питању монаси. Према правилу, пад монаха који се подвизава долази с десна. У деведесет и пет одсто случајева то је с десна. Ћаво монаху никада не говори: “сагреши”. Јер монах се од свега одвојио и приљубио се Христу. Он /ћаво/ ће му то речи на такав начин, да би направио што већу штету његовој благочестивости (= побожности), како је говорио старац Пајсије. Он му тако на пример, даје помисао да оде у свет како би помогао свету. Оно што му је понудио је у суштини духовно, мисионарско... Ако је монах добар ученик и ако

каже свом старцу о овоме не скривајући у себи ништа, остаће безбедан. Али ако се “тврдоглави” како кажемо, и не узима ово у обзир, мало по мало, ђаво који је мајстор свог заната, ће га навести да чини његову вољу. Мало по мало такав ће монах постати један од оних који слушају своје савете. Према Светом Василију Великом “онај који слуша своје савете против себе ратује”. Бежећи од благословене зависности /од старца/, монах може да дође до великог пада. Ако не пази, он почиње на свог старца да гледа не као на оца, него као на неког управника, а себе види како каквог службеника у манастиру... Он тада има један уобичајени (= прозаични) однос са старцем а не благочестиви и отачко синовски однос у Христу. Највећи непријатељ

ђавола у киновији је старац. Његова /ђаволова/ прва брига је да одвоји монаха од старца. Свети Јован који је написао Лествицу – својеврсно “правило” киновитског монаштва – говори да против злих помисли које имамо према нашем старцу треба да се боримо истом жестином као и против блудних помисли! Када се монах одвоји од старца, он почиње да од њега скрива своје помисли. Тада упада у ђаволску замку скривања помисли. Свети Оци, љубљени мој Маноли, нису толико бринули о гресима монаха, све док постоји покајање, у смислу да ће многи последњи бити први. Они су се, међутим, веома бринули када приметите да монах скрива своје помисли. Он тада почиње да мисли зло о монаштву и тако настаје велика

штета. Монах који не исповеда своје помисли почиње да меша своју вољу и оно што је исправно. Оци говоре да “оплакују монаха који меша своју вољу са оним што је исправно”. Такав је изнутра мртав. Свети Василије Велики каже у једном писму монаху који је неуспешан а раније је био у државном савету: “И место у савету си узгубио и у монаштву ништа ниси постигао”. Изгубио си, дакле и светски и монашки живот... У Старечнику постоје примери пада монаха који служе нама за пример да се не оклизнемо... Ово не треба да буде разлог да се у срцу узнемиримо, него да се више старамо о пажњи и молитви.

Монаштво човека
најлакше води ка
обожењу, ако добро

пазимо не на десетине него на хиљаде замки ђаволових...

- М.М.: Један од замки ђаволових је и очајање. Њена сестра је непажња и очајање од ње произилази. Са друге стране је светлост Христова, светлост наде.

Молим вас да нам нешто кажете о овом расуђивању.

- Архимандрит Јефрем: Многи људи који се подвизавају суочавају се са “расејаношћу” која се огледа у очајању и непажњи. Слажем се да из непажње произилази очајање. Наш старац је говорио о оцу Јосифу да је стално наглашавао: “Не плашим се ни гордости ни празнословља у мом животу, колико се плашим непажње”. Непажња често има физичке узроке. Много

пута је човек уморан, често му је “тешко у стомаку” како каже народ. Тако и монах који споља живи једним монотоним животом, ако се не чува долази у опасност од страсти непажње. Вечерње, повечерје, правило у келији, свакодневно јутрење, света литургија, служење (= рад) и опет то исто. Ако, дакле, не нађе унутрашњи живот, свакако ће му бити тешко. Али и ако нађе унутрашњи живот, постоји време помрачења, зле расејаности, постоји време када благодат одсуствује. Тада се монах суочава са страшном страшћу немарности. Немарност војује против правила које монах држи. Али ако се монах чврсто држи свога правила, он тада ову страст удара у главу и удаљава је од себе. Али, ако се међутим

не држи свога правила и немар га захвати, и ако остане у овом смућењу, свакако ће тада наступити разочарење и очајање. Шта је то очајање? То је празнина коју човек осећа када се удаљи благодат Божија. Сећамо се да у молитви каже: “Спаси Господе, оне који се у Тебе уздају”. Нада долази и узраста само у присуству благодати. Данас су нажалост многи – чак и они који долазе на Свету Гору – разочарани. Разочарани су јер не живе исправно животом Цркве. Данас када имају сва материјална добра, они су ипак уплашени и незадовољни људи. У њиховим срцима нема Бога, одсуствује и благодат Духа Светога и њихови су животи црни, помрачени, бесмислени. Човек није само тело. Он је пре свега духовно биће, и ако не успе да исцели

своје духовно биће, његов живот постаје бесмислен. Човек није напросто биолошко биће, као што су животиње. Човек је оно што и његов назив казује да јесте (овде старац има у виду грчку реч $\alpha\nu\theta\rho\omega\lambda\omicron\varsigma$ која је настала спајањем речи $\alpha\nu\omega$ – што значи горе, и $\theta\epsilon\omega\rho\omega$ – што буквално значи «сагледавање», «умно гледање» или, да се послужимо српским црквеним изразом «созерцање»). Према томе, како каже арх. Јефрем, човек би био «онај који сагледава вишње». прим. прев.). Због тога је и Христос рекао: «Дух оживљава, тело не служи ничему». Данас гледамо богате људе који имају велика материјална богатства (куће, луксузне аутомобиле, злато, новац). Ово је погрешно. Није богат онај који све ово има него онај у чијем

срцу пребива благодат Духа Светога. Због тога је и Господ нагласио: «Царство Божије је у вама...».

- М.М.: Старче, након помисли, након греха, након прелести с десна, након свог овог војевања са лукавим, долази једна кључна реч: «благословите». Њу непрестано слушам на Светој Гори. «Благослови старче». «благослови брате». Овај поздрав «благословите», између осталог представља и начин извињавања и истовремено благослова. Молим вас да нам ово поближе појасните.

- Архимандрит Јефрем: Овакво обраћање са «благословите» је поздрав. Уместо да кажеш «добар дан», кажеш «благословите». Овај израз такође значи и

«изволите?»». Он такође означава и извињавање. Монах који има неку службу, било да је реч о свакодневним пословима или о трпезарији или о појању или ако је задужен за кување или се брине о цркви (= храму), пре него што почне свој посао он чини метанију пред старцем и каже “благословите”. Он тражи благослов да саврши своју братољубиву службу.

Описаћу ти једну сцену: видео си да су након обеда у трпезарији, тројица монаха пришла и примила благослов од игумана, пред осталим монасима и лаицима. То су била она тројица која су служила. Један је читао, други је кувао а трећи је бринуо о трпезарији. Први чита током обеда, други је припремио обед а трећи га је поставио. Е, њих

тројица траже опроштај ако су - не својом вољом – направили неки пропуст у свом служењу. Монах који жели да напредује у монашком животу не треба да жалости своју сабраћу, а такође не треба да од њих бива ожалошћен. Када се причешћујемо говори се: “опростите”. Можемо да повредимо брата чак и ако немамо такву намеру. Због тога монах прилази, мислећи: “можда сам и не знајући некога ожалостио...”. Ово је значење таквог понашања оних који служе. Знаш ли, љубљени мој Маноли, да се сваке недеље, у сваком манастиру, мења служашчи свештеник? Након тога, онај који је био чредни (тј, онај који је служио) излази на средину храма и ту прави метанију пред свим монасима крстећи се. На овај начин он тражи

опроштај ако је у током свог служења некога ожалостио... У сваком тренутку је потребно да будемо братољубиви и да се старамо једни за друге...

Монах свагда говори “благословите” и “нака је благословено”, што показује да је са радошћу прихватио да учини оно што му је речено.

У Новом Скиту, у једној колиби, неки ученик је заборавио да каже “благословите” и “нека је благословено”. Његов старац - који је и данас жив и због тога не помињем име овог врлинског човека – даде му правило да од јутра до поднева говори “благословите, нека је благословено”! И тако је он шта год да је радио, било рукодеље или да је негде ишао, увек гласно

говорио “благословите, нека је благословено”. Касније, када нам је он сам то причао, рекао нам је смешећи се: “Да ли сам то могао икада да заборавим? Куд год да сам био увек сам то говорио”.

И древни старци су давали исти значај овоме, пошто је “благословите” реч богоугодна, која монаху даје покајање. Монах који одмах говори “благословите” има у себи радост Божју, зато што увек стреми смирењу. “Благословите” је спољашњи израз смиреног мишљења.

- М.М.: Поменули сте правило које је добио монах из Новог Скита. Желим да вас питам да ли је извршавање епитимије болно за монахе, као што је за световњаке.

- Архимандрит

Јефрем: Свакако да и монах осећа бол због епитимије, али га тај бол подстиче на покајање! Колико више напредује у покајању, у своме срцу осећа већу сладост благодати Духа Светога. Ова сладост му помаже и она умањује значај бола, пошто он окушава од најбоље сладости Духа Светога.

М.М.: Старче, под ваш епитрахил долазе десетине монаха и световњака. Молио бих вас да ми из вашег искуства кажете нешто о покајању и о значају епитимије.

Архимандрит Јефрем: Духовник жели да помогне човеку у његовом покајању. Епитимија не служи опраштању грехова, него се она даје из педагошких разлога како би онај ко је

згрешио схватио величину греха. Данас су људи некако слабији, некако немоћнији када се упореде са људима некад. Ми смо научили од древних светогорских стараца и подвижника – који су били веома строги према себи – да будемо веома благи са другима. Када сам се сусрео са блаженим старцем Софронијем у Есексу, он ми је казао: “Немој да заборавиш да је доба у коме живимо доба икономије”. Дакле, треба да снисходимо људима, пошто – као што смо рекли – данашњи људи немају ону снагу коју су имали оци наши у оно доба... Без да кваримо наше предање, ми смо по питању педагогије веома еластични, увек се старајући да помогнемо човеку да у себи утврди истинито покајање. Потребна је икономија (=

снисхођење) и она треба да буде заснована на благочешћу а не на неблагочешћу – не на непослушности рема заповестима Христовим. Не смемо да отпустимо кормило неблагоразумним снисхођењем. Не. Кормило има своје место које неизоставно поштујемо, као што и свети канони имају своје место и ми их неизоставно поштујемо и у случају када снисходимо неком слабијем брату који не може много тога да изврши. Заиста данас је потребно снисходити људима, да се Јеванђеље не би показало као немоћно да реши данашње проблеме. Много су пута поједини духовници због велике побожности (која нажалост... доноси штету), нетактични у

неким стварима и не снисходе људима или породицама и ови бивају изгубљени за Цркву пошто не могу да испуне оно што они од њих траже. А то што они од њих захтевају у суштини је исправно. Али духовник треба да расуђује и да спозна срце сваког човека и да му да да чини оно што може да поднесе и да испуни.

М.М.: Стрпљење...

Архимандрит Јефрем: Могао си да чујеш, брате мој, овде на Светој Гори, да се неко помиње као онај који има “добро стрпљење”. Када се монах припрема за постриг обично има добро стрпљење, Пре пострига – у време искушеништва – немамо јасну представу о томе шта је монашки живот. Да знамо, можда му не би приступили...

Ово сам рекао – преувеличавајући – да бих нагласио значај анђеоског образа. Овде на Светој Гори ћеш чути како кажу да искушења за монаха почињу након пострига, након што стави кукуљ. Пре пострига – онај ко се припрема за монаха може да одустане... Премудри Бог те прво сади у “врт” Пресвете Богородице – залива те и ти узрасташ духовно. У том периоду треба да се удаље искушења да би се дрво примило... Због тога треба да говоримо о расејаности у коју западају монаси који немају спољашњу људску утеху. Живот у киновији и у сваком манастиру изгледа као некаква “рутина”. Јутрење, Света Литургија, трпеза, служење (= рад), вечерње, трпеза, повечерје, молитвено правило и опет то исто. Како може монах да живи

у “рутини” коју смо описали? Управо због духовних плодова које задобија. Свакако, ови духовни плодови не долазе лако. Постоје моменти када се монаси веома лоше осећају. Рат против страсти је веома тежак... Ово наравно код њих изазива тугу, жалост, нерасположење. Монах може да подпадне под све ове расејаности и ако нема искусног водича може да на њих запне и да се саплете... Због тога је потребно благословено стрпљење. Свети Оци уче да у време искушења не треба одмах да тражимо решење. Нека прво прође први моменат искушења а решење долази касније. Никада у време искушења...

Народ каже “мука калуђерска”, па и ако не зна много тога исправно, у овоме има право! Није

лако бити калуђер. Постоје велике тешкоће, велике запреке, дотле да монах мора да хода и донесе воду да би залио своју баштицу...

М.М.: Имао сам прилике да присуствујем једном монашењу у келији Капсалас. Приметио сам да су новопостриженом пожелели “добро стрпљење” а старцу “добра стрпљења”!

Архимандрит Јефрем: Хм! Старац – да поновимо – је први бедем против ђавола... Ако сатана успе да одвоји монаха од његовог старца, ако у монаха усади аутономно (= независно) мишљење, тада је ствар веома озбиљна... Христос је веома јасно рекао: “Ко вас слуша, мене слуша јер сам вас ја послао”. Присуство Христово у киновији је присуство

старца. Ако монах слуша старца он слуша Христа. Ако из овог или оног разлога разруши своје свезе са старцем, монах долази у опасност по свим осталим питањима, зато што је ова његова аутономија од лукавога... Ако монах не зависи духовно од старца, тада неће открити благодат. За задобијање благодати неопходно је имати старца. Свети Јован Лествичник каркатеристично говори: “оно што се види је потчињавање, а оно што се не види је да је то потчињавање потчињеноме!” Благодат се, по промисли Божијој, даје монаху кроз старца.

М.М.: Подвиг, пост, свети игумане...

Архимандрит Јефрем: “Пост, бдење, молитва, небески дарови...”. Овде у

киновији пост је за све исти: понедељком, средом и петком једемо без уља, осим уколико је неки велики празник. Уз помоћ поста монах настоји да подржи врлину девствености, целомудрености, молитве... Пост је највећи и суштински начин задобијања благодати.

М.М.: Старче, да ли је пост духовни покретач?

Архимандрит Јефрем: Свакако. Данас, свакако, немамо снагу древних отаца. Како сам ти већ рекао, овде у киновији сви једемо у исто време и на исти начин, али у одређеним случајевима дајемо благослов и за строжи пост. Овде постоји монах који једе једном током читаве године и то само пола порције! Постоје монаси који желе да посте

строжије како би задобили више плодова.

М.М.: “Пази на све...” каже изрека. Шта је то пажња?

То је духовни рад. Назив долази од глагола $\nu\eta\phi\omega$ што значи пазити, стражити. $\Nu\eta\psi\iota\varsigma$ је унутрашња духовна пажња коју треба да има човек Божји а посебно монах. Монах, како говоре оци Цркве, треба да има много очију и у исто време умом и срцем треба да се окреће ка самом себи, да се самоиспитује и да прати покрете ума и срца. Тако ће моћи да удари на помисли, пошто су помисли основа греха. Христос је рекао: “Ко пожели туђу жену у срцу своме, починио је прељубу у срцу своме”. Није било потребе да то изрази кроз дела или

речима. Монах који не брине о свету, који се удаљио од старања о биолошком, може да удари на помисли, пошто има исправан унутрашњи живот. А унутрашњи живот ће имати ако остварује подвижнички начин живота.

Без подвига није могуће, ни на који начин, да прими пуноћу благодати Духа Светога. Исправан монах и уопште сваки исправан човек, јесте подвижник. Ђаво улази кроз мисли. Свети Максим Исповедник говори о злој (= погрешној) употреби мисли која води ка погрешној употреби ствари. Мисао је све у човеку. Због тога нас овде на Светој Гори старци подучавају говорећи: “Пазите и нападајте зле мисли, зле помисли”. Због тога су оци, божанским

духом покренути, утврдили умну молитву. Шта то у ствари значи? Да видимо: Ум је орган који стално и непрестано ради. Ум је “атлета”! У једном делу секунде може да оде до Аустралије. Потом оде на Кипар и одмах затим у Америку. Он стално дела. Због тога постоји умна молитва, која треба да држи ум и да га потчини благодати Божјој.

Дело подвига је срце свеколиког духовног живота. Сваки монах – било да живи у киновији или у скиту, било као пустињак или у келији – без подвига не може да задобије благодат Духа Светога. Овде монах свакога тренутка живи духовним животом. А непрестани духовни живот није замислив без подвига и без њега он не може постојати. Монах се

удаљава од сваке животне бригае. Он своју службу врши без бриговања. Брига – према Светим Оцима – спречава ум да се потпуно окрене Богу. Због тога је и блажене успомене отац наш Јосиф Исихаста, називао бригу “туберкулозом”! Он је знао колико зло брига чини и колико добро доноси безбрижност (јасно за световне а не за духовне ствари – прим. прев.) у настојањима човековим да се приближи Богу. Монах треба – према светим оцима и њиховом учењу – да испитује самог себе у својој келији, да се самонадгледа (= самоконтролише), увек да будно мотри и да чува свој ум и своје срце, да пази куда лутају његове мисли, одакле долазе, шта излази из његовог ума, како би умом и срцем могао непрестано да

служи Богу.

- М.М.: Старче, нешто раније смо говорили о страдању које причињава радост.

Мислим да је сада тренутак да вас питам да ли страдамо због грехова наших...

- Архимандрит Јефрем: Да, то бива због грехова наших. Монах настоји да се одвоји од старог човека, од световног начина на који је раније живео и он окреће нову страницу. Због тога он мења и име. Он тражи да започне нови живот. Када се човек просветли он плаче због својих ранијих грехова, као што је на пример, Апостол Петар који се одрекао Христа три пута пре него што се зачуо први петао, горко плакао због овог троструког одрицања...

Свакако да му је Христос опростио и дао кључеве Царства. Али он је – као човек – плакао сваки пут када би чуо петла да се огласио, како нам доноси предање. Плакао је због свог дела, плакао је због тога што је ожалостио Духа Светога. Овај плач није чулни. То је плач покајања, то је плач делатног смиреноумља који у нас доноси благодат Божију. Он нам доноси радост, због тога што присуство благодати даје страдању сладост неописиву. Због тога и Господ говори: “Блажени који плачу, јер ће се утешити”.

- М.М.: Старче, како се задобија вера и како да њој управљамо? Једни имају благослов да имају снажну веру, а други имају тешкоће. Други воде тешку борбу да сачувају веру у себи, а

код других, вера настаје током времена. Како да све ово разумемо?

- Архимандрит Јефрем: Маноли, овде си дотакао једну веома важну духовну тему. Погледајмо опет на поклонице који долазе на Свету Гору - али и на остали свет - многи су задојени савременим духом “европејства”, немају веру у Бога или верују на неки сопствени начин, на самосвојан начин, егоцентричан, самовољан... Оно што је данас потребно јесте познавање вере. Оно што је Господ тражио пре него што је учинио и једно чудо исцељења, била је вера. А након чудотворења, називао је блаженим веру човекову која је заслужна за чудо које се догодило: “О жено, велика је вера твоја...” или “нака ти буде

по вери твојој” или “ходи, вера твоја те је спасла”, итд. Вера су врата кроз која улазимо у духовну борбу и њоме примамо тајне Божије.

Свуда где постоји Црква Христова, постоји и чудотворно присуство божанске благодати. Ако се ова чуда приповедају различитим људима она има се могу чинити као мит (= бајке), као некакве фантазије, нешто што је нечувено, незамисливо. Пошто то не могу да разумеју, не верују а онда ни не доживљавају. Ово нас веома много жалости. Данас треба да будемо веома добри пастири и да помогнемо народу да поверује, пошто без вере није замислив духовни живот. Оно што ме радује овде на Светој Гори, јесте што се сусрећемо са оцима и поклоницима у којима вера узраста. У

сваком манастиру, у сваком скиту, у свакој колиби, у свакој испосници и келији налази се средиште вере и јеванђеоског учења.

- М.М.: Да ли молитва помаже у задобијању вере?

- Архимандрит Јефрем: Молитва и вера су једно исто. Молитва показује да је у нама присутна благодат. Човек у коме је благодат присутна, осећа како у њему узраста вера. Идеални (= савршени) начин узрастања вере јесте када човек има своје лично правило подвизавања, када се подвизава у свом личном животу. Блажен Старац отац Јефрем Катунскији је говорио да “колико се моли толико ће и чинити”, пошто је молитва одговор

благодати у нашем срцу. Онај ко се моли приљежно са правилном, након таквог подвига, осетиће у срцу своме присуство Господа Исуса и сигурно ће у себи имати дубоку веру.

- М.М.: Старче, Часни Појас непрестано чини толика чуда, као и чудотворне иконе, свете мошти итд. Међутим, многи сумњају да се чуда дешавају у данашње време...

- Архимандрит Јефрем: (осмехије се); Чуда се дешавају стално. Свети Појас који чувамо и који веома поштујемо има својство да помаже брачницима који су бездетни. Током толиких година колико се он налази у овом манастиру, долазили су људи којима су лекари рекли: “нећете оздравити, не можете да

имате деце”. Њима дајемо врпцу која је освећена Часним Појасом и њиме се опасује особа која има проблема са бездетношћу и тако, благодаћу Пресвете богородице, добијају дете! Свети Појас помаже и приликом порођаја. Једној жени смо послали освећену врпцу и породила се за петнаест минута, на чуђење лекара... Ова благочестива жена је говорила о томе како јој је Часни Појас Богородичин помогао. Пресвете Богородица помаже и приликом зачећа и касније код порођаја. Веома је дирљиво што је Дјева та која помаже мајкама!

- М.М.: Старче, нешто смо рекли о чудима. Реците нам још нешто о Богородичиној икони Пантанаси која вам је са леве стране у саборном храму, и која

чини чуда, нарочито исцељујући оне који болују од рака.

- Архимандрит Јефрем: Чуда су толико многобројна и честа, да се не може описати... Рећи ћу ово: Тражили су од нас да им пошаљемо у Русију ову икону одштапану на хартији. И тамо су се догодила небројена чуда! Заиста, мртво дете је васкрсло!!! Нашем старцу је писао Патријарх Московски и целе Русије Алексеј. У писму нас је молио да начинимо копију ове иконе и да је пошаљемо у Новопански манастир у Москви. Касније је овде био један монах из манастира Валаама. Њега смо овде примили да се подучи светогорском предању. Он нам је затражио, и ми смо му дали копију иконе Пантанасије, због многих чуда која су се догодила

на људима болесним од рака.

Христос допушта да се код нас јаве слабости (= болести) да би нас опробао. Међутим, у исто време он даје и средишта у којима се збивају исцељења, где се налазе чудотворне иконе, од којих многе чувамо овде на Светој Гори, на славу Божју.

- М.М.: Старче, овде на Светој Гори лакше се постаје “по подобију” Божијем, него што то бива у свету?

- Архимандрит Јефрем: У сваком случају то се овде постиже лакше, пошто се ми овде удаљавамо од узрока. Због тога имамо добре основе да лакше будемо “по подобију” Божјем.

- М.М.: Старче, да ли је обожење темељ, циљ

човеков?

- Архимандрит
Јефрем: Тачно, обожење
је циљ. Када кажемо да је
у срце човеково дошла
пуноћа благодтаи - то је
обожење.

- М.М.: Ви монаси,
свети игумане, немате
телевизоре, радио
апарате, новине,
периодику, синтетичку
храну, не једете месо,
понедељком, средом и
петком једете кувано на
води, а када је пост читаве
седмице једете без уља а
на уљу само суботом и
недељом. Не поседујете
непотребне ствар, и ноћу
устајете после поноћи и
све своје биолошке снаге
усредсређујете на Бога
појући Му током ноћи.
Према светским
мерилима, веома је тежак
пут који сте одабрали.
Обајсните нам да не
бисмо погрешно

схватили, пошто ово - немање телевизије или новина или чоколаде - гледано очима света, делује као један узак и веома тежак пут.

- Архимандрит Јефрем: Ми монаси не сматрамо за нешто велико то што немамо телевизор или штампу или новине. За нас су то испразне ствари. Узак и тесан пут који води у живот јесте ослобађање од страсти. Монах се лицем у лице бори са ђаволом да би се очистио, да би разбио и уништио страсти и да би се ослободио њихових окова. Монах настоји да од грешника постане праведник. Наравно, ово је лако на речима. У пракси је, међутим, потребно дуго подвизавање. Да би човек постао праведан, потребно је да пређе велики духовни теснац (=

провалију) који одговара животу који је живео у свету. Због његовог раније живота ђаво има некаква права над њим и човек мора да се тешко бори и да “плати” да би са сваком исправношћу победио ђавола.

- М.М.: Рекли сте, старче, да је спољашњи живот монаха рутински. Исповедам да сам и ја понекада има такву мисао. Међутим, мора да постоји нешто “мистично” што чини да тај живот није баш сасвим такав. Сматрам да постоји нека сладост у монашком животу, којом ова “рутина” може да се преобрази у духовну испуњеност. Свети Јован Синајски каже да је монах: “победник над природним животом”. Кажите нам старче, како је могуће да се непрестано живи оваквим

подвижничким животом?
Које то радости и који
дарови чине овакав живот
пожељним?

- Архимандрит
Јефрем: Заиста многи
гледају на монашки живот
као на рутину, а неки
други га посматрају ...
романтично. Следствено
из оба ова размишљања
одсутује Бог, одсутује
Света Гора у мислима
ових који имају овакво
погрешно мишљење о
томе шта Света Гора
јесте... Велико је
непознавање Бога и
Богородице код неких
који долазе на Свету
Гору. Монаси, међутим,
долазе овде због призива
Христовог који нам
говори: “нико не може
доћи к Мени, ако га не
позове Отац мој”. Ако
гледамо монаштво без
његовог главног обележја
- Христа - свакако да ће
нам се оно чинити

“рутинским” и слепим путем (= ћорсокак). Монах бежи од рутине далеко, јер се храни сладошћу благодати Духа Светога. Свети Силуан Атонски нам је говорио да сваки човек а нарочито монах треба да се храни сладошћу благодати Духа Светога. И колико душа прими у себе више ове благодати то више жели да је још више задобије. Старци нам говоре да оно што окушава монах који исправно живи, није могуће изразити створеним речима! ... Монах који се бори, који се подвизава задобија оно што према Апостолу Павлу “ухо не чу и око не виде и у срце човеково не дође”. Смирено верујем да су свети оци, и поред свега онога што су написали и објаснили о искуству са срцем човековим, веома мало нам рекли - веома, веома,

мало - од онога што су доживели...

- М.М.: Пошто је у нашем друштву много оних који много тога не знају, молим вас да нам објасните колико је могуће женама да учествују у монаштву.

- Архимандрит Јефрем: Не мислим да је то тешко. Можда им је и лакше пошто жене су много послушније од мушкараца. У читавој Грчкој женско монаштво веома напредује. Да би женски манастири заиста могли да напредују потребно је да имају и по једног старца. Тамо где постоје врлински старци, тамо и женско монаштво напредује. Женски род не треба потцењивати... Напротив. Не треба да заборавимо да је личност која је родила “друго Лице Свете Тројице”

изнад свих светитеља и
изнад свих бестелесних
бића (= анђела) - а то је
Жена - Пресвете
Богородица. Такође не
треба да заборавимо да су
жене - мирносице - прве
отишле на гроб и виделе
Васкрслог Христа. Такође
не треба да заборавимо
мноштво жена које су
биле мученице,
преподобномученице,
девственомученице,
преподобне итд... Имамо
веома много монахиња у
многим манастирима и
ово је благослов, пошто
жена - која је по природи
мајка - поставши
монахиња чини нешто
пред чиме се треба
поклонити. Постојање
женских манастира веома
доприноси раду
митрополија (у Грчкој
епископи имају титуле
митрополита тако да
старац овде мисли на
допринос женских
манастира епископијама

уопште – прим. прев.). Митрополије које немају манастире (било мушке или женске) су као жена која се уда али не може да има децу. Могу да кажем да је присуство монашких лица веома веома важно.

- М.М.: Из онога што сте рекли, свети игумане, видимо да немате ништа против женског рода. Од мајке сте рођени, сестре имате и ви и сви светогорци. Ваш је манастир пример Богоматериног манастира на Светој Гори као што смо и на почетку рекли. Ви овде у Ватопеду веома цените Жену која је часнија од Херувима и несравњиво славнија од Серафима... Сада желим да вам поставим једно реторичко питање: Зашто, када већ толико изнад свих поштујете Пресвету Богородицу (осим наравно Свете Тројице),

не дозвољавате женама да долазе овамо?

Архимандрит Јосиф:
Разумео сам смисао твога питања и одговорићу на њега: Прошле године сам ишао у једну установу ради манастирских послова. Један од тамошњих службеница – мало озбиљно а мало ушали - ми рече: “Ја мислим да не примате /на Свету Гору/ жене зато што имате комплексе”. Одговорио сам јој да немамо комплексе са женама зато што не Светој Гори – као што си добро рекао, Маноли – од свих личности највише поштујемо женску особу (тј. Богородицу)! Како онда да имамо комплекс са женама... Једноставно, Света Гора је место где мушкарци девствују и због тога тамо није дозвољено присуство жена. Међутим, многи

светогорски старци духовно саветују многе женске манастире, али и поједине жене, које иако су у свету, исповедају се светогорцима, као и мушкарци. Ови светогорски духовници – као свакако и сви духовници – су веома заинтересовани за породицу. Монах не потцењује жену. Напросто, из разлога чистог исихазма, Света Гора је забрањена за жене. Такође, многе светиње које се налазе код нас, као што је Часни појас, чудотворне Богородичине иконе, свете мошти итд, ми износимо са Свете Горе у свет да би људи могли да им се поклоне. Ово нарочито чинимо због женског рода, пошто мушкарци могу да дођу и овде да им се поклоне. Сећам се тако да је старац Пајсије, када је једном

приликом изашао са Свете Горе, пажњу посвећивао само женама, из разлога који сам навео.

- М.М.: Старче, имао сам прилику да разговарам са женама које су изражавале жељу да дођу на Свету Гору. Да ли је тачно да је та забрана по жељи Пресвете Богородице, као израз поштовања према људима који су током векова изабирани да живе овде непрестано служећи Богу. Као што не можеш да уђеш у неку кућу ако те не позову и ако ти не отворе врата, и као што не можеш сам да отвориш врата на која наиђеш да видиш шта има унутра – тако је и са Светом Гором. И као што је то тако са сваком кућом, и овде на Светој Гори је исти случај. Неке жене као да не разумеју оно што је само по себи

разумљиво.

- Архимандрит
Јефрем: Веома је то
жалосно мој Маноли, што
видимо да у последње
време и Гркиње нападају
светогорце... Жалосно је
што смо се уверили да нас
чак ни Гркиње не
разумеју... Треба да
кажемо побожном народу
да је то што жене не могу
да улазе на Свету Гору
предање које траје већ
вековима. Да поновим:
Ми монаси немамо
комплекс по питању жена,
као што неки мисле.
Доказ томе је – нећу се
уморити да то говорим и
понављам – што ми овде
толико много поштујемо
Жену – Пресвету
Богородицу. Заиста,
Пресвета Богородица се
овде на Светој Гори
поштује више него било
где другде. Она је у срцу
нашем непрестано. Он је
у нама. Ово је Њена

област. Чудотворна
јављања Пресвете
Богородице овде на
Светој Гори током њене
хиљадугодишње историје
су толико многа, као
нигде другде. Ми
Пресвету Богородицу
сматрамо нашом мајком.
Она је наша Мати, наша
игуманија, старатељка и
заступница наша. Забрану
уласка жена на Свету
Гору моћи ће да разуме
онај ко уђе у смисао
монаштва, у смисао
православља.

Пресвета
Богородица, како си
веома тачно рекао, је та
која је утврдила
неприступност Атона (за
жене). Ми овде – како нам
је од давнина предано –
имамо икону
Антифонитрију (Која
отпоздравља,
“Отпоздравитељна” –
прим. прев.) у параклису
Светог Димитрија.

Антифонистрија је дакле, отпоздрвила кћерци цара Теодосија, Плакидији, која је дошла овамо да се диви делу свога оца: “Удаљи се Плакидија. Овде сам ја царица! Света Гора је место где мушкарци девствују. Одмах одлази одавде!” Богордица је, дакле, својим чудесним јављањем, установила непролазност Свете Горе за жене, једино из духовних разлога. Ово је предање Свете Горе, које се непрестано одржава већ више од хиљаду година... Предање Свете Горе се вазда показује као истинито и продужава се кроз векове и векове... Узмимо на пример наш манастир. Никада се није догодило да је овај манастир опустео па да се потом обнављао. Његов живот је непрестан. Приликом /археолошких/ ископавања у нашем

манастиру, откривено је да је наш саборни храм саграђен на темељима старохришћанског храма из епохе Теодосијеве. Сада долазе археолози да се увере да је древни ктитор овог манастира био Теодосије Велики након Константина Великог и да је овде касније заиста долазила Плакидија, како смо раније испричали.

М.М.: Старче, да променимо тему, ако је благословено. Често сте били сведоци случајевима када се родитељи противе одлуци свога детета да приступи монаштву. Свакако, воља Божија увек побеђује. Желео бих да нам кажете шта осећа монах када пригрли анђеоски образ (= схиму)?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Бог

Логос – вечно жив – јуче и данас и у векове векова – Он који је рекао апостолима “пођите за мном”, наставља и данас да позива одабране душе које Га заиста желе и које Га заиста траже. Због тога и овај призив не може да се објасни створеним речима. То је један, у суштини, мистични призив, којим Христос позива, и сви га следе без дволичења, као што су га следили апостоли “оставивши оца и ближње своје”. Тако човек који прими овај призив одлази “из земље своје и од сродника својих” и одлази тамо где га упути благодат Божија. Често родитељи иду за њим јер сматрају да је отишао пошто га нису довољно волели, пошто их не жели, пошто... ће му то нанети штету. Све је то велика грешка. Свакако да их он воли, свакако да

их поштује, свакако да му неће штетити. Због чега би имао штете и зашто? Он долази у манастир и шта му ми обећавамо? Послушање, пост, бдење и молитву. Обећавамо му дакле оно што изгледа тешко и што се много не цени. Свакако, ако нема благодати неће моћи да остане у манастиру. Или ће да побегне или да се убије. Врло је једноставно оно што ћу рећи: не “пристаје” једном старцу да некога насиљем тера у монаштво. Људи долазе са дубоком жељом и пре него да стигну до стања бестрашћа одузеће им се многа искушења и многе тешкоће. И све ово ће “платити” старац... Како могу да помисле да неко долази овамо мислећи да то није исправно, да неко долази овамо присиљен на то... Како то схватити? Овако то могу да разумеју само они који су сасвим

неупућени, који имају искривљено гледиште. Нама овде нису потребни службеници!...

Имао сам случај једне мајке која није могла да се помири са тим, и која ми је стално писала писма са садржином типа: "... узео си мог сина да тамо ради...! ”Нажалост, она није разумела истински смисао због кога је њено дете отишло у монахе, због чега је постало “добар сасуд изабрани”. Ја нисам ни познавао њеног сина. Он је својом вољом дошао, упознао ме и рекао: “желим да постанем монах”. Ја немам права да одбијем човека који жели да постане монах. Као што не могу да га на то присилим тако не могу ни да му не допустим. Немам право да учиним ништа ни у једном ни у другом

правцу. Моја је улога да онога који се интересује поучим шта је то монаштво. Потом треба да га поставим за испушеника и ако се током тог времена покаже да његова одлука није настала због неког спољашњег ентузијазма него због велике жудње за Богом, онда сам принуђен да га задржим и да га подучим – у складу са мојим моћима – монашком животу, пошто је то воља Божија.

Поменуо си, такође израз “који може да нађе место налази га». Постоји и другачија изрека «не налази се увек разлог, него је некада дат». Свети Јован Златоусти пише: «Шта се даје? Разлог». Највише од човека зависи да ли ће постати монах. Бог није такав да га прво позове па да га потом одбаци. Од човека зависи

његов став, његово настројење.

- М.М.: Старче, шта значи израз «одабран од утробе матере своје»?

- Архимандрит Јефрем: Ове речи представљају тајну. Благодат Божија је гледала и гледа настојање и став нечији – од утробе матере – и тако су свети одабрани и то је значење ових речи. Али ни ови нису живели без проблема, иако су били одабрани од утробе метере своје. И они су имали тешка искушења и подвизавали се.

- М.М.: Старче, говорили смо о родитељима који се супротстављају, па да кажемо још нешто више. Желео бих да нешто кажете о брачницима (= онима који су у браку) а који данас имају велике

проблеме. Раније сте рекли да би свака породица требала да има свог духовника. Због чега данашњи парови имају толико проблема? Због чега им је тешко да ступе у брак? Због чега се – у односу на ранија времена – данас «открива» неслагање карактера? Због чега толико много страда породица, прва ћелија друштва?

- Архимандрит Јефрем: Породица данас, на жалост, страда веома много, зато што постоји много егоизма. Раније је било много више смирености. Увек су бринули једно о другоме и тако се остваривала пословица која каже: «Видео си двоје и знаш да им је добро. Знају како је кад си сам». Данас, погрешним схватањем слободе и мушкарци и жене, лошим схватањем

феминизма, са одељеним улазима и одељеним благајнама у истој кући започиње кварење и једног и другог брачног друга. Ако не постоји духовни живот, напредује егоизам, и ускоро постаје ужасно јак и људи долазе до тога да у свом брачном другу виде нешто што је горе и од смрти!

Мој савет супружницима је да имају истог духовника, који ће се највише старати за јединство супружника и читаве породице. Из мог малог искуства видим да када се супружници разилазе по малим и великим питањима и када оду код духовника и оно што им он каже они то смирено и чине. Ово за последицу има јединство породице, равнотежу и смиреност. Много пута супружници, који су на почетку кренули са

толиком љубављу и приврженошћу, постају највећи непријатељи... Познати су ми случајеви када су кретали са оваквим најлепшим осећањима а касније су ми говорили страшне и незамисливе ствари једно о другом. Они на жалост нису видели брак као Тајну – и то заиста велику Тајну – него као заједнички чулни живот... Сваки човек и свака жена представљају један свет за себе, са једном одређеном културом, различитим интересовањима, различитим образовањем, различитим напорјенима, различитим склоностима. Да би се међусобно усагласила оваква два сасвим различита света заиста је потребно чудо.

Е овакво се чудо савршава само у Цркви кроз Свету Тајну,

деловањем Духа Светога. Такозвани државни брак је проста чулна заједница. Без Духа Светога брак постаје раздражљив.

- М.М.: Постаје раздражљив и брачници постају лош пример својој деци...

Поставићу вам једно друго реторичко питање: Због чега данашња омладина посеже за дрогом која их води у смрт? Због чега данас деца тако брзо «одрастају», тако брзо постају одрасли и тако неприродно и брзо пропадају? Видимо их како бесциљно иду лево десно и како пате у души... Шта је узрок овоме?

- Архимандрит Јефрем: Нажалост, деца остају без пажње и без старања. Родитељи немају међу собом добре односе,

стално су узрујани тако да не воде брижљиво рачуна о својој деци. Препуштају их животу и међу њима нема разговора, љубави, брига, родитељског старања, нема осећајности.

Да би све ово могло да постоји, треба да такво расположење и настројење имају човек и жена, отац и мајка. Данас се углавном догађа супротно: «разговор» је свађа. Постоји само узнемиреност (= раздраженост). И шта деца да раде? Од почетка су истраумирана, усамљена и постају окренута сами себи и беже у наркотике. Познајем много таквих. Одлазе у наркотике само због тога да би пронашли излаз из свог безизлаза. Наравно, оно што налазе је смрт...

Много зависи од оца и мајке... Ако им они не усаде страх Божји, дакале благочестивост (подразумева се претходно да треба то и сами да поседују) тада се дешава оно о чему говори Свети Григорије Палама: «Ум који је без Бога уподобљава се животињском и демонском». Ако се у децу не усади побожност, неће имати добар крај. Али ако од малена имају овакво васпитање, ако имају у себи животворно искуство православља – чак ако се од њега временом и удаље – поново ће се вратити у окриље Цркве.

Освештани старац Јефрем Катунакијски говорио је веома убедљиво о овој ствари: «Ако се дете и само једном сагне под епитрахил духовника, на

крају ће га Христос сигурно задобити!»

- М.М.: Старче имам два питања за крај. У наше време многи говоре о антихристу а све мање и мање о Христу. Другим речима антихринологија је заменила хринологију. Зашто?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Да данас постоји заинтересованост људи за антихриста. Напоредо са тим ту су и знаци времена. Узмимо на пример «луде краве». У Откровењу каже да ће доћи час када ћемо моћи да гледамо храну око себе али нећемо моћи да је једемо!... Можда и не живимо у последње време. Међутим људи већ данас кушају његову горчину... Милим да живимо у једном мучном

времену. Човек огрезао у греху, води природу у њено садашње стање... Човек ће окушати све ово и због тога ће се појавити антихрист. Међутим појава антихриста је истовремено и време његове смрти. Људи питају и поново питају када ће доћи антихрист и крај људских живота. Добро је да свако о томе промишља као о свом крају. Нека свакога тренутка мотри и нека буде спреман. Такав човек ће од тога имати користи.

А о последњим временима нико не може рећи када ће се збити, пошто то не знају чак ни анђели небески како нам је Христос рекао. Древни стетогорски старци, гледајући на пропадање (= уништавање) света, постављали су питање где ће тај свет стићи... Докле ће нас Господ трпети? Све

пропада... Један благочестиви архијереј који је долазио у наш манастир, ми је испричао да је обављено осамдесет венчања и одобрено три стотине развода у његовој митрополији... То је страшно стање. И ми који смо духовници, који познајемо срца људи, видимо да у свету влада велика несрећа. Истинито је да кажемо да не живимо по Богу. У нашем животу не постоји настројење које би водило страху Божјем. Када кажем страх Божји, не мислим на уобичајено значење речи «страх» него на побожност (= благочестивост) и на синовску љубав према Богу. Данас, када имамо лажне осећаје које нуди савремени свет, немамо – или не желимо да имамо – осећај благодати. Не видимо, на жалост, циљ нашег живота у

задобијању благодати
Духа Светога. Ово за
последицу има стварање
многих и великих
проблема. Да поново
поменем питање брака.
Данас на брак не гледамо
као на Тајну, него као на
привремени биолошки
заједнички живот... Због
тога, за најмање ствари се
разводимо. Рекао сам то и
понављам: за мене је
развод гори од смрти!
Посебно ме зачуђује
лакоћа са којом се данас
људи разводе. Нема ту
бољитка. Људи мисле да
ће им када се разведу
бити боље. а правило је,
међутим, да је други брак
гори а трећи још гори. А
за државни «брак» имам
да кажем да на такав
начин човек отпада од
исправног црквеног
поретка (Овде треба
напоменути да је у Грчкој
црквени брак признат од
државе тако да они који
се у цркви венчају не

морају да се венчавају и грађански као што је код нас случај. Због тога, они који се тамо венчавају грађански, значи да се не венчавају у цркви, па зато арх. Јосиф говори тако негативно о грађанском браку – *прим. прев.*). Видиш да је и по питању личних карата стање лоше. Неки желе да Грчка постане попут Немачке, попут Енглеске попут Француске... (Овде је реч о томе да је Грчка власт, под притиском Запада, пристала да из личних исправа Грка избаци одредницу о верској припадности, јер су тиме наводно угрожене верске мањине. Грчка Црква и верни народ се овоме веома оштро успротивио. *прим. прев.*) Желе да земљу учине безрелигиозном (= безверном). Они не знају или не желе да знају да је нервни систем свеколиког

духовног и друштвеног живота благодат Духа Светога која се задобија ако смо исправно укорењени у Цркву. Наша Црква није – како многи то погрешно сматрају – друштвена обавеза: да идем на помен свог рођака, на свадбу свог брата и на крштење мог нећака... Црква није канцеларија, него је она средиште нашег живота. Црква је срце личности, срце породице и друштвеног живота. Ако се ово не испуни онда човек бива попут животиње. Због тога свети Григорије Палама говори: «Ум одвојен од Бога бива попут животињског или демонског». Данас се све више и више приближавамо овоме. «Због тога смо и ми овде на Светој Гори узнемирени и непрестано се молимо за

просветљење омладине, али и свих људи – нарочито за грчко друштво које има толико предање и које живи на крви мученика и хероја и на молитвеним сузама преподобних – молимо се да се пробуди и да почне да исправно доживљава Цркву и да први циљ нашег живота постане задобијање благодати Духа Светога у срцима нашим.

- М.М.: Старче, да ли је смрт крај или почетак?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Смрт је крај овог живота, а у исто време је и почетак вечног живота због чега је и Господ наш дошао на земљу. Према Јеванђељу Јовановом вечни живот је непрестано спознавање Оца небеског.

- М.М.: Старче,

због чега се човек плаши смрти? Милим на световњаке, пошто не могу да замислим да се монаси плаше смрти.

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Могуће је да се и неки монаси плаше смрти, ако не раде оно што је исправно. Авва Исаак говори да је међу првим плодовима благодати који се задобијају подвизавањем, осећај вечног живота. Ако човек има осећај вечног живота, природно је да се не плаши смрти.

Савремени човек се много плаши смрти, пошто се не бави оним што је духовно. Данас и најмлађи и млади и одрасли трче код лекара. Некада су људи ишли код лекара само кад су имали велику потребу. Радије су прибегавали молитви,

освећеном уљу из кандила пред иконом Богородице, уљу из кандила светитеља, прибегавали су светињама, прибегавали су нафори, и тек на послетку лекару. Данас влада несигурност, узнемиреност и не безбедност – осигуравајућа друштвaничу – пошто не постоји наша исправна утемељеност у Цркви, не постоји исправна (= права) вера.

- М.М.: Старче, једно питање које се често поставља је и шта је то пакао а шта рај? У манастиру Дионисјату али и у другим манастирима, постоје – углавном у нартексима – фреске које се баве есхатологијом. Последњи суд, аждаја, анђели, лествице којима се успињу душе, представе из Откровења које је написао Свети

Јован Богослов. Често се чује мишљење да у себи имамо рај и да у себи имамо пакао. Другим речима, говори се да су и пакао и рај овде. У складу са учењем Цркве, душа која се одвоји од тела предокушава рај или пакао у складу са оним што је човек чинио. Како објашњавате све ово?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Када данас говоримо о рају или о паклу, чак и хришћани не верују превише у њихово постојање... Као што је природно, то нас жалости јер међу њима постоји права збрканост. Они покушавају са логичким питањима. Тако на пример, питају, да ли је Бог праведан? Да ли је страшан? Да ли жели да човеку нанесе зло? Иконе које си поменуо а и многе друге које се налазе у нашим манастирима и по

храмовима у свету, јесу антропоморфне представе и изрази које су користили оци наши. Суштина пакла је одсуство благодати. Човек свагда заједничари са Богом. Ако је срце чисто, тада је плод тог заједничарења светлост. А ако је срце нечисто, тада је плод тог заједничарења огањ! Ово је пакао. Бог не осуђује. Човек је тај који ствара своју несрећу. Да кажем то на мало другачији начин: Ако је човек “облагодаћен”, тада са Богом заједничари на природан начин и плод тог заједничарења је светлост. Али ако се човек везује за овај живот и за његове страсти, тада његова заједница са Богом за последицу има огањ... Ово је рај и ово је пакао. Бег је праведан а не неправедан. Демони иду у пакао зато што су то одабрали. Одабрали су да

се удаље од Бога. Човек, који као Адам жели да постане “Бог” мимо Бога, потпада под власт ђавола који је први – због огромног егоизма – пожелео да буде “бог” на месту Божјем и због овога је пао. Одмах се помрачио. Овај мрак постоји и заувек ће постојати. Овакво стање се назива пакао.

- М.М.: Старче у недељу Страшног Суда чујемо следеће речи: “О! Какав је то страшни час и дан, када седне Судија на престо страшни, књиге се отворе и дела се испитују и скривено у мраку се објављује (= обелодањује)...”. Заиста ово не треба да имамо на уму само те недеље него сваке недеље, свих дана у години, свакога часа, сваког минута, сваке секунде!... Заиста старче,

какав ће бити тај час?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Овај час је за све нас јако потресан. Свети Јефрем, чије име ја недостојни носим, непрестано се сећао овог часа и имао је непрестане сузе. Авва Исаак Сирин и други свети оци, говоре да је непрестано сећање на смрт дар Духа Светога. Због тога се и монах подвизава непрестаним сећањем на смрт, како би био спреман у дан Господњи. Ово сећање помаже монаху да се подвизава са већом пажњом и благочестивошћу. Циљ овога је да нас упућује на средиште наше љувбави које је Сам Господ Исус Христос.

Када сам једном приликом разговарао са једним поклоником о

дану Господњем и о сећању на смрт, он ми из разлога који су били психолошке природе, рече: “ви оче, оваквим речима водите човека у очајање”. Одговорио сам му да сећање на смрт у Христу води у радост, у васкрсење, у победу над смрћу. Човек у Христу окушава васкрсење, а посебно окушава васкрсење своје душе. Христос је носилац вечног живота. Сећање на смрт у Христу не води у очајање, него у радост и у живот.

Један православни Американац грчког порекла је дошао овде и испричао ми да је у једној држави, градоначелник неког града наредио да се измести старо гробље које се налазило у парку. Када су га новинари упитали зашто је то учинио он је одговорио: да становници

то не би гледали и да не би западали у меланхолију!”. Колико је далеко овај човек уд духа јеванђеља... Сећање на смрт у Христу јесте улазак у живот и извор радости, јер нас подсећа на победу над смрћу и пројављује нам Христа као онога који је васкрсао из мртвих.

- М.М.: Старче, прећи ћу сада на последње питање да не бих више злоупотребљавао вашу доброту у дуготрпељивост. Желео бих да нам кажете нешто о православљу, које није просто неко учење (= догма), како многи мисле, него је један начин живота. Шта је православље у ствари?

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: Православље јесте начин

живота, јер нам је предато онако како га је Бог дао, да бисмо могли да задобијемо освећење. Прави, истинити начин живота човека јесте онај који води у освећење. Много пута у наш манастир долазе римокатолици, протестанти и сви нам говоре отприлике ово: “Видимо да је код вас православних предање Христово непатворено!”. Слава Богу, многи од њих прелазе у православље. Православље је, дакле, начин живота, зато што није напустило учење Христово и држи га непатворено и неокрњено (= неповређено). Православље нас, понављам, води главном циљу, освећењу. “Без овога, нико не може видети Господа” како каже апостол Павле.

Православни

живот није ни нека романтика, ни нека фантазија (= бајка) ни нека “философија” нити шта слично. Православни живот значи заједницу човека са Духом Светим. Ово остварујемо живећи Тајнама Цркве. Много пута се жалостимо када дођу људи и кажу ми да их је онај архијереј онај свештеник саблазнио, и да због тога не иду у Цркву. Узрок свему овоме је у греху. Не можемо, Маноли, да одбацимо медицинску науку, зато што постоје неки лоши лекари. Не можемо да одбацимо Цркву Христову зато што су неки виши или нижи свештеници недостојни своје високе апостолске службе. Црква је мистично Тело Христово и ми смо у њој утеловљени, ради спасења наше бесмртне душе и ни

због чега другог.

- М.М.: Свети игумане, ја вам благодарим изражавајући на тај начин, мислим, и мишљење свих љубљених читалаца, за сву вашу доброту. Такође вам још једном благодарим за ваше време,, за ваше благослове, а посебно на дозволи да искористим неке фотографије из вашег дела “Поглед на Атон” Старца Харитона и не само одатле. Топло захваљујем на свему...

- Такође вас још једном молим за благослов.

- Архимандрит Јефрем Ватопедски: И ја благодарим за ово духовно дружење, овде у нашем манастиру.

Што се тиче благослова за коришћење фотографија, он је био дат и даје се због великог

поштовања које имамо
према твом раду.

- Уздамо се да ће
нас Господ и Бог наш
заступништвом Пресвете
своје Матере, све
умирити, да ће вас све
благословити као и
породице ваше, рођаке и
пријатеље као и читав
свет.

Надамо се још да
ће благодат Духа Светога
преобразити срца наших
читалаца који љубе Свету
Гору, да би кроз
исчитавање твоје књиге
увек имали на уму
богатство њених
благослова. Амин.

- М.М.: Мислим,
љубљени моји читатељи и
читатељке да ме је љубав
према Богоматери
покренула ка ватопедском
манастиру. Боже,
молитвама Пресвете
Богородице, помилуј нас,

сачувај и спаси. Амин.